گزارش ارزیابی بررسی ویژگی های پرخواننده ترین کتابهای تازه ارسالی به مراکز

تهیه و تنظیم : اعظم ایزدی

زیرنظر: آزاده جعفری

معاونت فرهنگی

اداره کل آموزش و پژوهش

مرداد ۱۴۰۴

چکیده:

این گزارش به ارزیابی هشت عنوان کتاب تازه‌چاپ و پرخواننده کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان می‌پردازد. جامعه آماری شامل کلیه مراکز و استان‌های کشور بوده و داده‌ها از طریق پرسشنامه‌های استاندارد و فرم‌های بازخورد مربیان گردآوری شده‌اند. نتایج نشان می‌دهد که کتاب‌ها در مجموع با استقبال مخاطبان مواجه شده‌اند، به‌ویژه در زمینه جذابیت موضوع، کیفیت تصویرگری و ارتباط با فرهنگ بومی. با این حال، برخی ضعف‌ها مانند پیچیدگی زبانی در بخش‌هایی از کتاب‌ها، کمبود تنوع در موضوعات و نیاز به افزایش فعالیت‌های ترویجی مشاهده شد. بر اساس این یافته‌ها، پیشنهادهای کاربردی برای ارتقاء کیفیت تولیدات آتی کانون ارائه شده است.

۱ .مقدمه

ارزیابی آثار ادبی ویژه کودکان و نوجوانان به‌عنوان یکی از ابزارهای کلیدی ارتقاء کیفیت تولیدات فرهنگی، هم در سطح محتوا و هم در فرآیند نشر، اهمیت بالایی دارد. پژوهش‌های اخیر نشان داده‌اند که کتاب مناسب می‌تواند نقش چشمگیری در رشد شناختی، زبانی، عاطفی و اجتماعی کودکان ایفا کند(**Justice & Sofka, 2010؛ Wasik et al., 2016.**)

این ژانر به عنوان ابزاری آموزشی- تفریحی ، سهم بزرگی در تقویت خلاقیت، تخیل و احساس تعهد به ارزشهای انسانی ایفا می کند. به علاوه کودکان از طریق تعامل با ادبیات، زبان و ساختار گفتمان را می آموزند ، دایره واژگان شان گسترده می شود و توانایی های تفکر انتقادی شان تقویت می شود.

عوامل متعدی در ایجاد انگیزه برای مطالعه نقش دارند.بر اساس دیدگاه‌های نظری در حوزه رشد سواد کودک، کیفیت متن و تصویرگری کتاب می‌تواند انگیزش خواندن، دامنه واژگان و توانایی درک مطلب را تحت تأثیر قرار دهد .افزون بر این، فرآیند خوانش مشترک بین والد، مربی یا همسالان با کودک، در بسیاری از پژوهش‌ها به‌عنوان یکی از مؤثرترین روش‌های یادگیری زبان و ارتقاء سواد معرفی شده است.**(Mol et al., 2009)**

باتوجه به رقابت با رسانه های دیجیتال، کتابهایی با تصاویر جذاب، فونت مناسب و ساختار کاربرپسند ، احتمالا موفق تر عمل می کنند. در شرایطی که رسانه‌های دیجیتال به رقیبی جدی برای کتاب تبدیل شده‌اند، تولید و عرضه کتاب‌هایی با کیفیت محتوایی و بصری بالا اهمیتی دوچندان یافته است؛ کتاب‌هایی که علاوه بر سرگرم‌کنندگی، بتوانند ارزش‌های اخلاقی، فرهنگی و اجتماعی را به شیوه‌ای غیرمستقیم منتقل کنند.

در حوزه علم اطلاعات و دانش شناسی و امور کتابخانه ای، رویکرد عمل مبتنی بر شواهد تاکید دارد که تصمیم گیری ها باید بر اساس مطالعات پژوهشی مستند انجام شوند و بر مبنای شواهد معتبر اتخاد گردند. استفاده از چنین رویکردی در ارزیابی کتابها باعث افزایش دقت ، قابلیت اعتماد و ارزش راهبردی نتایج می شود.

رویکردهای نوین، همچون مدلی که ارزیابی جامع تاثیرکتاب را با ادغان منابع اطلاعاتی متعدد پیشنهاد می کند، نشان می دهند که ترکیب منابع داخلی(مثل بازخورد خوانندگان، فرم های کیفی) و منابع خارجی(مثل نقدها، ارجاعات علمی ، داده های بهره برداری) می توانند ارزیابی را دقیق تر و کامل تر کنند.

ضرورت این ارزیابی از دو منظر قابل طرح است**:**

- اطمینان از تناسب کتاب‌ها با نیازهای رشدی و فرهنگی مخاطبان کودک و نوجوان
- ایجاد چرخه بازخورد برای ارتقاء کیفیت تولیدات آینده کانون

در این گزارش، بر اساس داده‌های گردآوری شده از سراسر کشور، تصویری جامع از نقاط قوت، چالش‌ها و راهکارهای بهبود ارائه می‌شود**.**

بیان مسئله:

ادبیات کودکان به‌عنوان یکی از ابزارهای بنیادین در فرآیند رشد شناختی، اجتماعی، و عاطفی کودکان، جایگاه ویژه‌ای در سیاست‌های فرهنگی و آموزشی دارد. کتاب‌های کودک و نوجوان نه تنها نقش مهمی در گسترش دایره واژگان و تقویت مهارت‌های زبانی دارند، بلکه به توسعه‌ی تفکر خلاق، حل مسئله و هویت فرهنگی نیز کمک می‌کنند (**pmc.ncbi.nlm.nih.gov**).

پژوهش‌ها نشان داده‌اند که خواندن داستان برای کودکان می‌تواند تأثیر مستقیم و مثبتی بر توسعه زبان، توانایی درک مطلب، و ایجاد نگرش مثبت نسبت به کتابخوانی داشته باشد (**files.eric.ed.gov**). از سوی دیگر، در عصر حاضر که رسانه‌های دیجیتال توجه مخاطبان خردسال را به شدت جذب می‌کنند، ارزیابی منظم آثار چاپی به منظور حفظ و ارتقای جذابیت و کارآمدی آن‌ها، اهمیت مضاعفی یافته است.

یکی از عوامل مؤثر بر علاقه‌مندی به کتاب، عناصر طراحی بصری شامل جلد، تصویرگری، فونت و کیفیت چاپ است. تحقیقات حاکی از آن است که طراحی منسجم و جذاب می‌تواند تجربه‌ی خواندن را بهبود بخشد و

انگیزه‌ی مطالعه را افزایش دهد (**um.edu.mt**). این اثر که در ادبیات طراحی به عنوان اثر زیبایی–کاربردپذیری شناخته می‌شود، بیان می‌کند که هرچه ظاهر محصول جذاب‌تر باشد، احتمال استفاده و پذیرش آن نیز افزایش می‌یابد (**en.wikipedia.org**).

با توجه به این ملاحظات، معاونت پژوهشی کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان اقدام به طراحی و اجرای یک طرح ملی برای ارزیابی هشت عنوان کتاب تازه‌چاپ‌شده و پرخواننده کرده است تا با تحلیل کمی و کیفی بازخوردها، نقاط قوت و زمینه‌های بهبود مشخص گردد و در سیاست‌گذاری‌های آینده مورد بهره‌برداری قرار گیرد.

۲ .اهداف و پرسش‌های پژوهش

اهداف کلی:

- شناسایی نقاط قوت و ضعف هشت عنوان کتاب ارسالی به مراکز کانون (و ۴ کتاب انتشارات) از منظر محتوایی، زبانی و بصری.
- بررسی میزان استقبال و رضایت مخاطبان از کتاب‌ها.
- استخراج الگوهای کلی از داده‌های کیفی مربیان و پیشنهاد راهکارهای بهبود.

اهداف جزئی:

- بررسی میزان جذابیت داستان و شخصیت‌پردازی.
- ارزیابی کیفیت تصویرگری و تناسب آن با گروه سنی هدف.
- تحلیل میزان همخوانی زبان و پیام کتاب با فرهنگ و ارزش‌های بومی.

پرسش‌های پژوهش

- سطح رضایت مخاطبان از هر کتاب چگونه است؟
- مهم‌ترین عوامل جذب یا عدم جذب مخاطب کدام‌اند؟
- چه تفاوت‌هایی میان استان‌ها و مراکز مختلف وجود دارد؟

۳ .چارچوب نظری:

- مبانی نظری

مطالعات متعدد نشان داده‌اند که کتاب‌های کودک زمانی موفق‌تر هستند که سه بُعد اصلی را در نظر داشته باشند: محتوا، زبان و تصویرگری. در بُعد محتوایی، انسجام روایت، شخصیت‌پردازی و پیام اخلاقی اهمیت زیادی دارد.

پژوهش زمانی و همکاران (۱۴۰۳) نشان می‌دهد که ادبیات داستانی کودک و نوجوان باید علاوه بر جذابیت داستانی، ارزش‌های اجتماعی و فرهنگی را نیز منتقل کند.

در بُعد زبانی، سادگی و روانی زبان و تناسب با سطح سنی کودکان از عوامل کلیدی در ایجاد علاقه به مطالعه است. بر اساس پژوهش رزقی و همکاران (۱۴۰۲)، کتاب‌های تألیفی فارسی در مقایسه با کتاب‌های ترجمه‌ای از نظر ساختار واژگانی تناسب بیشتری با زبان طبیعی کودکان دارند، اما همچنان نیاز به بازنگری در برخی موارد دیده می‌شود.

در بُعد بصری، کیفیت تصویرگری و هماهنگی آن با متن از مهم‌ترین مؤلفه‌های جذب کودک به شمار می‌رود.

بررسی‌های حیدری بابارود و همکاران (۱۴۰۱) نشان می‌دهد که یکی از معیارهای انتخاب موضوع کتاب توسط ناشران، امکان تصویرپردازی جذاب و متناسب با ذهنیت کودک است.

از سوی دیگر، پژوهش‌ها در ایران نشان داده‌اند که کودکان زمانی بیشترین بهره را از مطالعه می‌برند که تجربه خواندن به صورت تعاملی و همراه با گفت‌وگو و فعالیت‌های مکمل باشد. ملکی (۱۳۹۸) در پژوهش خود بر اهمیت «خواندن تعاملی» تأکید کرده است؛ رویکردی که هم‌راستا با یافته‌های بین‌المللی در زمینه خواندن تعاملی و تقویت سواد اولیه کودکان است (**de Jong, 2009 & Mol, Bus**).

در نهایت، توجه به بومی‌سازی موضوعات و بهره‌گیری از فرهنگ و ادبیات ملی باعث افزایش همذات‌پنداری کودکان با شخصیت‌ها و رویدادهای داستانی می‌شود. ذبیحی و همکاران (۱۴۰۳) در پژوهشی تطبیقی نشان داده‌اند که بازنمایی عناصر فرهنگی بومی، عامل مؤثری در افزایش مشارکت عاطفی و شناختی کودکان با متن است.

مطالعات بین‌المللی ارزیابی کتاب کودک عمدتاً بر سه بعد متمرکز هستند**:**

- **بعد محتوایی**: انسجام روایت، پیام اخلاقی، غنای زبانی
- **بعد بصری:** کیفیت تصویرگری، ترکیب‌بندی، رنگ، تناسب با متن

- **بعد کاربردی:** میزان برانگیختن علاقه به مطالعه، قابلیت استفاده در برنامه‌های آموزشی

مدل‌های ارزیابی چندبعدی نظیر الگوی **Bishop's Framework (Bishop, 1990)** و رویکردهای تحلیلی **Neuman (2011)** تأکید می‌کنند که ارزیابی باید فراتر از بررسی فروش یا محبوبیت باشد و به کیفیت ادبی، زیبایی‌شناسی و کارکرد تربیتی نیز بپردازد.

۴ .روش‌شناسی:

این پژوهش از نوع توصیفی ـ تحلیلی است. جامعه آماری شامل کلیه مراکز کانون در استان‌های کشور بوده و داده‌ها از طریق پرسشنامه‌های استاندارد و فرم‌های بازخورد مربیان گردآوری شده است. تحلیل داده‌ها به دو شیوه انجام شده است.

نوع مطالعه: توصیفی–تحلیلی

جامعه آماری: کلیه مراکز کانون در استان‌های کشور

نمونه آماری: ۷۴۷ نظر اخذ شده درباره هشت عنوان کتاب پرخواننده از کارکنان سراسر کشور

ابزار گردآوری داده‌ها: پرسشنامه بسته و باز در پرسلاین که حاوی سوالاتی درباره ی کتابهای خوانده شده بود (شامل فرم ارزیابی محتوایی و بصری، تحلیل بازخورد آزاد)

روش تحلیل :

- آمار توصیفی (میانگین، انحراف معیار، درصد فراوانی)
- تحلیل تماتیک داده‌های کیفی
- مقایسه بین‌استانی با استفاده از نمودارهای ستونی و نقشه توزیع

۵ .تحلیل یافته‌ها

۵.۱ یافته‌های کمی

۵.۱.۱.نمودار تفکیکی میزان مشارکت کلی استانها:

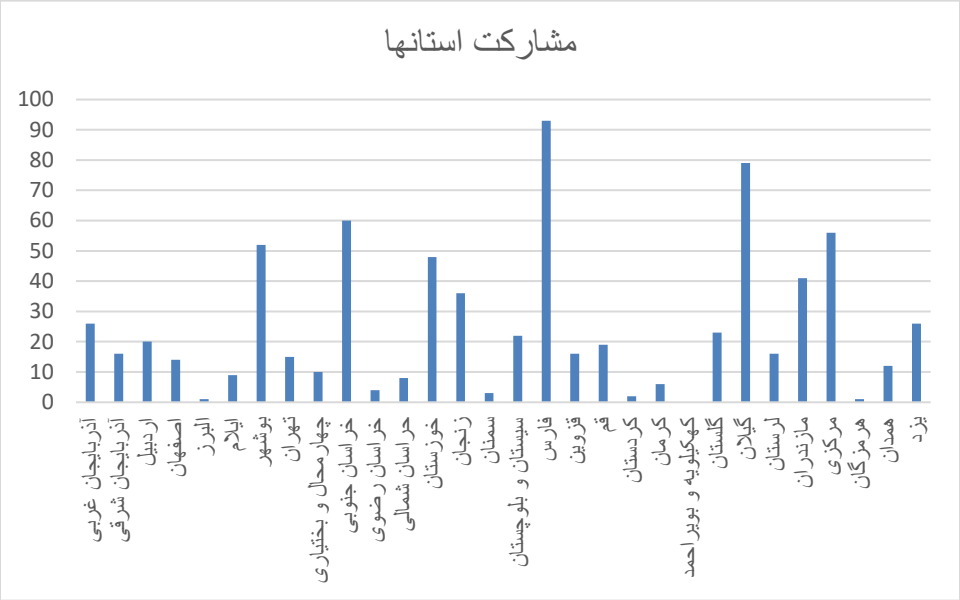

همانگونه که از این نمودار بر می آید از مجموع مشارکت استانی در پاسخگویی به سوالات، استانهای **فارس، گیلان و خراسان جنوبی** به ترتیب بیشترین میزان مشارکت را داشته اند. هم چنین مطابق با داده های استخراج شده پاسخی از استان **کهکیلویه و بویراحمد** دریافت نشده است.

۵.۱.۲.. میزان مشارکت استانها بر حسب مراکز و شهرستان ها:

بر اساس این میزان مشارکت ، در جداول بعدی میزان مشارکت هر مرکز در استان و شهرستانها به تفکیک ارائه می شود:

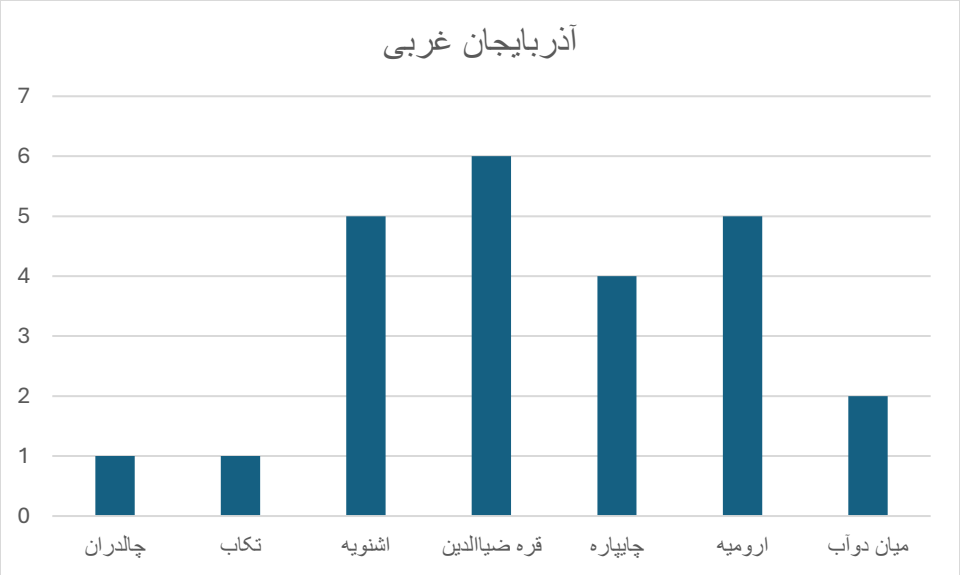

در استان آذربایجان غربی هفت شهرستان از مجموع شهرستانهای استان در پاسخ دهی به سوالات مشارکت داشته اند. مرکز قره ضیاالدین بالاترین میزان مشارکت در پاسخگویی را داشته است.

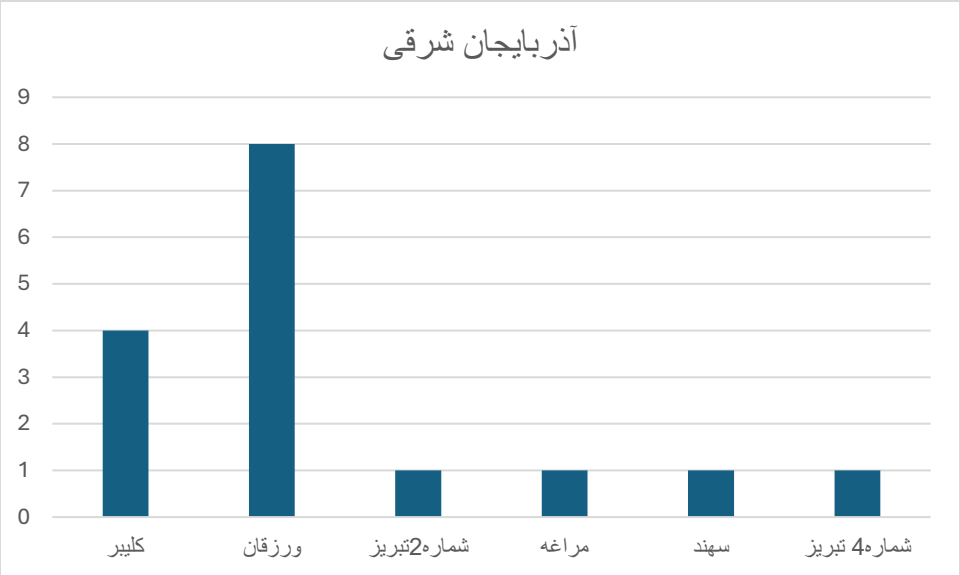

در استان آذربایجان شرقی ، شش مرکز در پاسخگویی مشارکت داشته اند که مرکز ورزقان با پاسخ دادن به سوالات مربوط به هر هشت کتاب بیشترین مشارکت را داشته است.

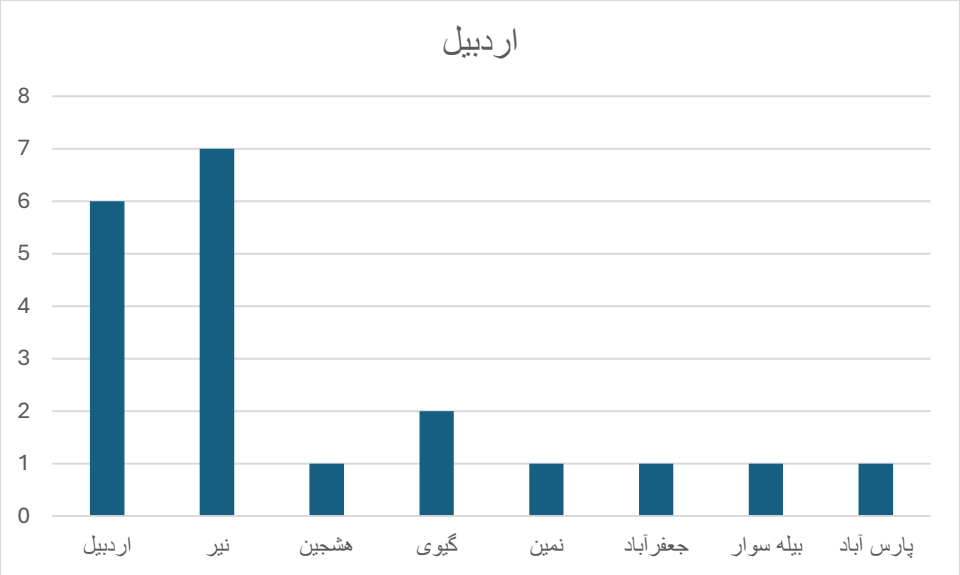

در استان اردبیل،هشت شهرستان در پاسخگویی مشارکت داشته اند که شهرستان نیر بیشترین مشارکت را داشته و بیشتر مراکز فقط در زمینه یک کتاب مشارکت داشته اند.

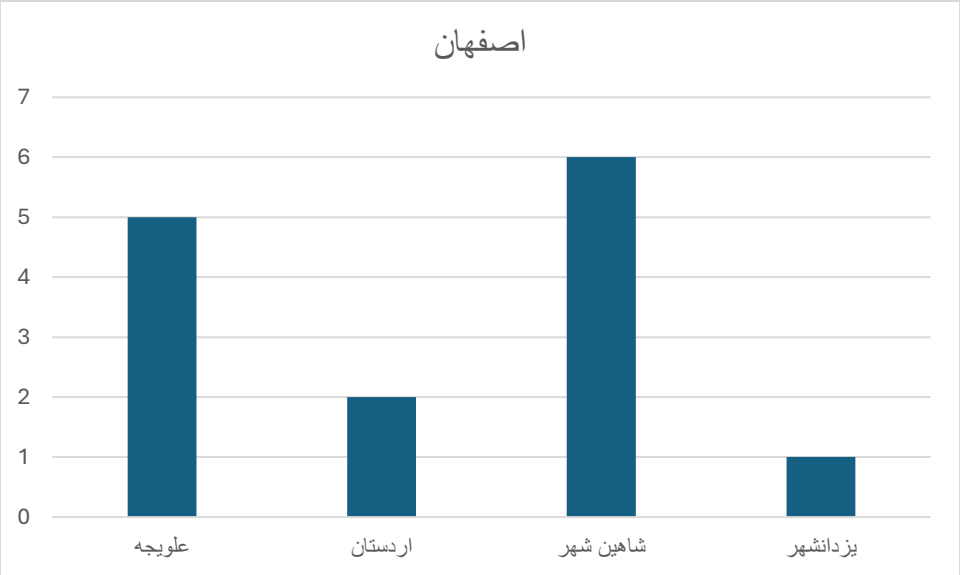

از مجموع مراکز استان اصفهان، چهار شهرستان در این زمینه مشارکت داشته اند و شهرستان شاهین شهر با پاسخگویی به شش سوال مشارکت بیشتری در ارزیابی کتابها داشته است.

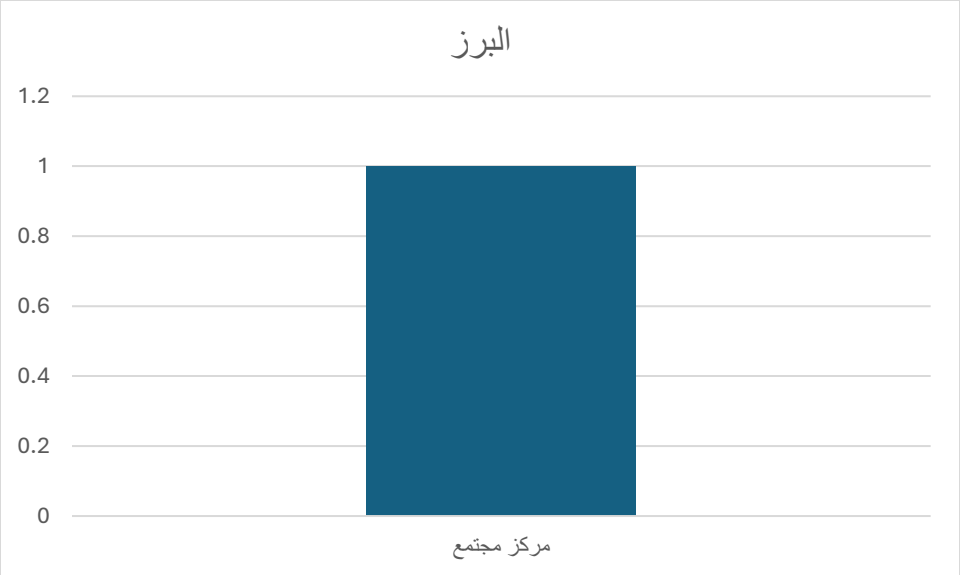

در استان البرز فقط یک نفر و یک کتاب را بررسی کرده و سایر مراکز مشارکتی نداشته اند.

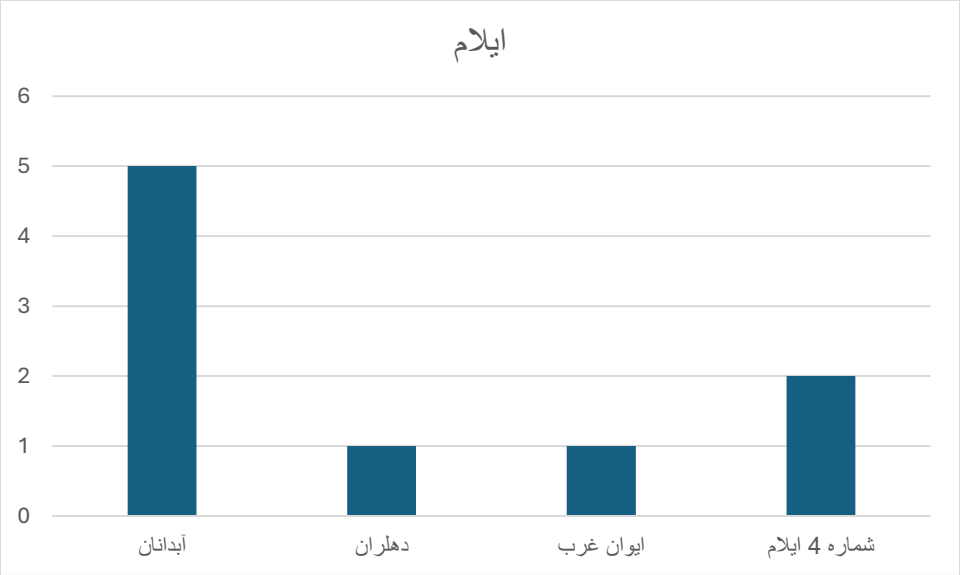

در استان ایلام فقط چهارمرکز از مجموع مراکز استان مشارکت داشته اند و شهرستان آبدانان با ارزیابی پنج عنوان کتاب مشارکت بیشتری داشته است.

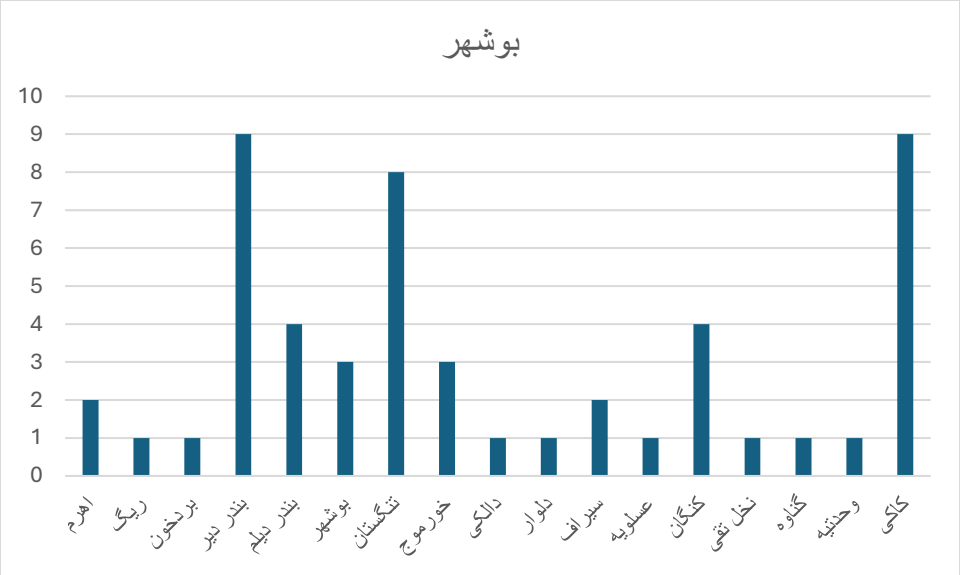

در استان بوشهرهفده شهرستان در ارزیابی کتابها مشارکت داشته اند و شهرستان های کاکی و بندر دیر با ارزیابی کتابها، بیشترین میزان ارزیابی را در بین سایر کتابها به خود اختصاص داده است. لازم به ذکر است که میزان مشارکت مراکز این استان در مقایسه با سایر استانها در رده های بالاتری قرار دارد و بعد از استانهای فارس و گیلان، بیشترین تنوع پاسخگویی مراکز را به خود اختصاص داده است.

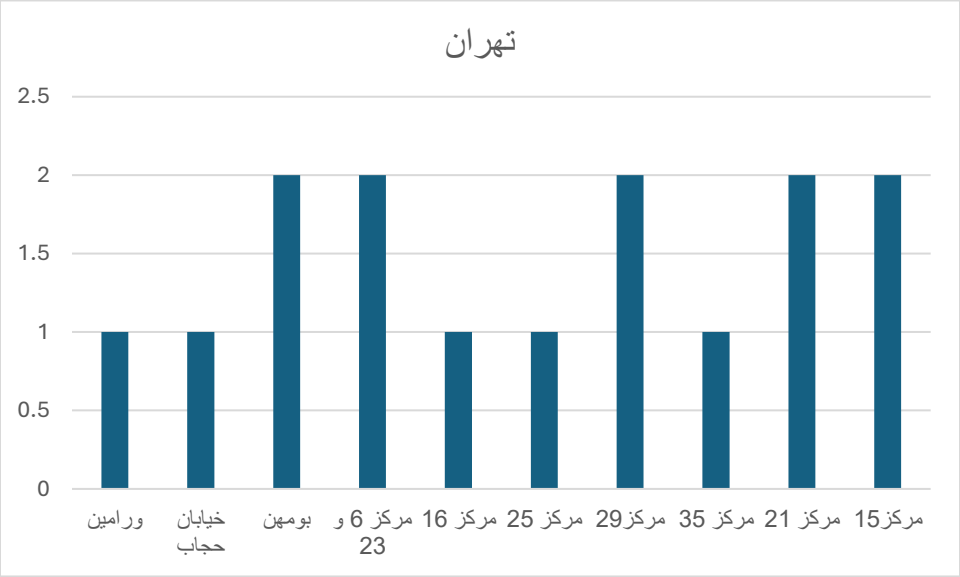

در استان تهران از مجموع پاسخهای دریافت شده فقط ده مرکز در ارزیابی مشارکت داشته اند و حداکثر کتاب بررسی شده دو جلد می باشد.

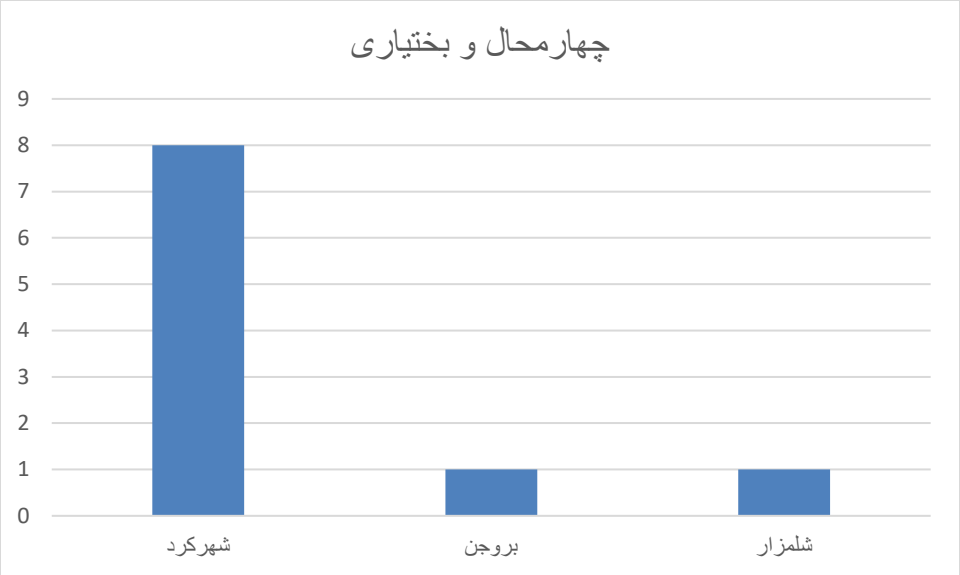

در استان چهارمحال و بختیاری سه مرکز در ارزیابی کتابها مشارکت داشته اند و مرکز مجتمع بیشترین مشارکت را در ارزیابی کتابها داشته و سایر مراکز با بررسی یک جلد در این ارزیابی شرکت داشته اند.

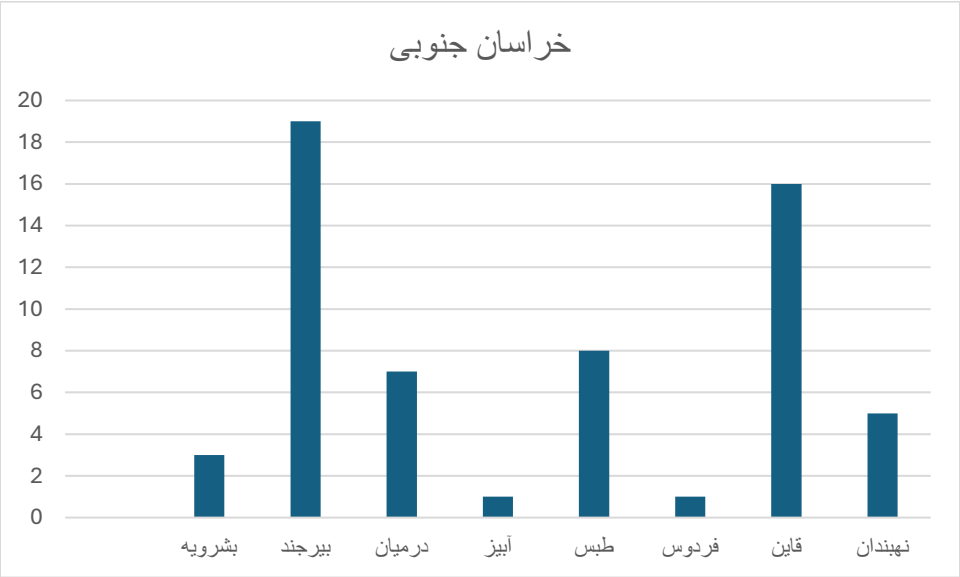

در استان خراسان جنوبی هشت شهرستان در ارزیابی مشارکت داشته اند و شهرستان بیرجند و مراکز آن نیز مشارکت بیشتری در پاسخگویی داشته اند.

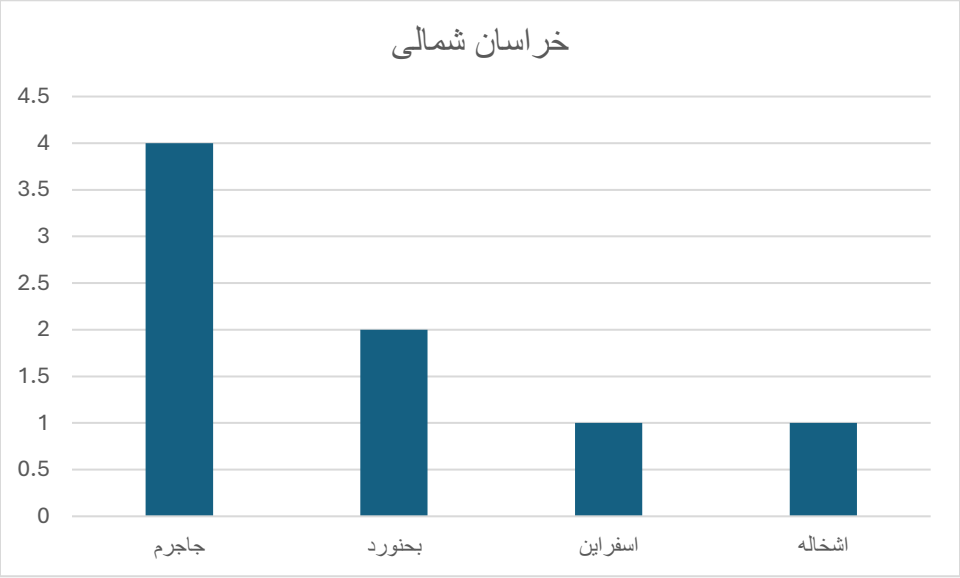

در خراسان شمالی از مجموع مراکز شهرستانها، فقط چهار مرکز مشارکت داشته اند که مرکز شهرستان جاجرم بیشترین مشارکت را در بین سایر مراکز این استان داشته اند.

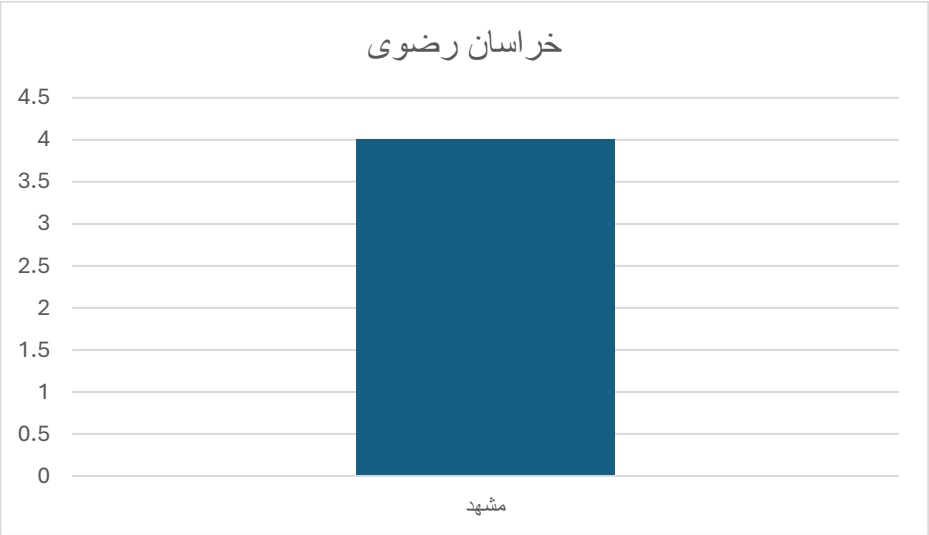

.

در استان خراسان رضوی فقط یک نفر در حوزه ستادی در شهر مشهد در ارزیابی نقش داشته و چهار عنوان کتاب در این ارزیابی مورد بررسی قرار گرفته است

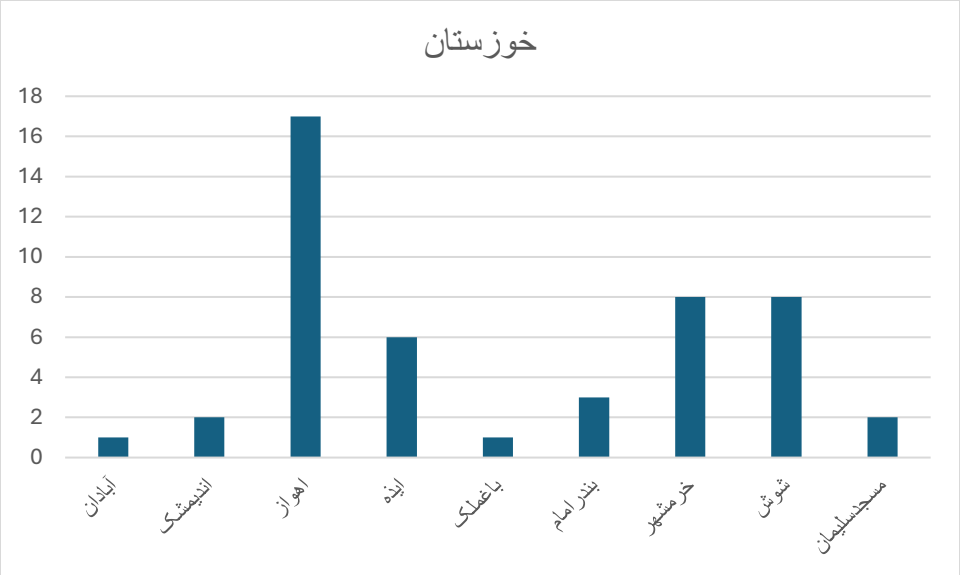

در استان خوزستان ۹ شهرستان از مجموع مراکز شهرستانهای مختلف در ارزیابی مشارکت داشته اند که مراکز شهرستان اهواز به عنوان مرکز استان مشارکت بیشتری در این زمینه داشته اند.

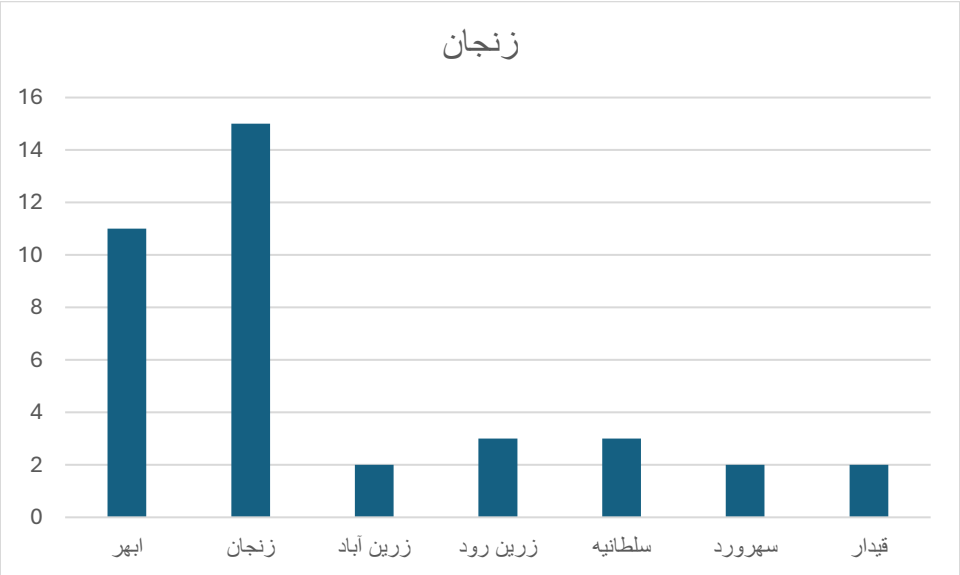

در استان زنجان هفت شهرستان در ارزیابی کتابها نقش آفرینی کرده اند و مراکز شهرستان زنجان مشارکت بیشتری در پاسخگویی به سوالات داشته اند.

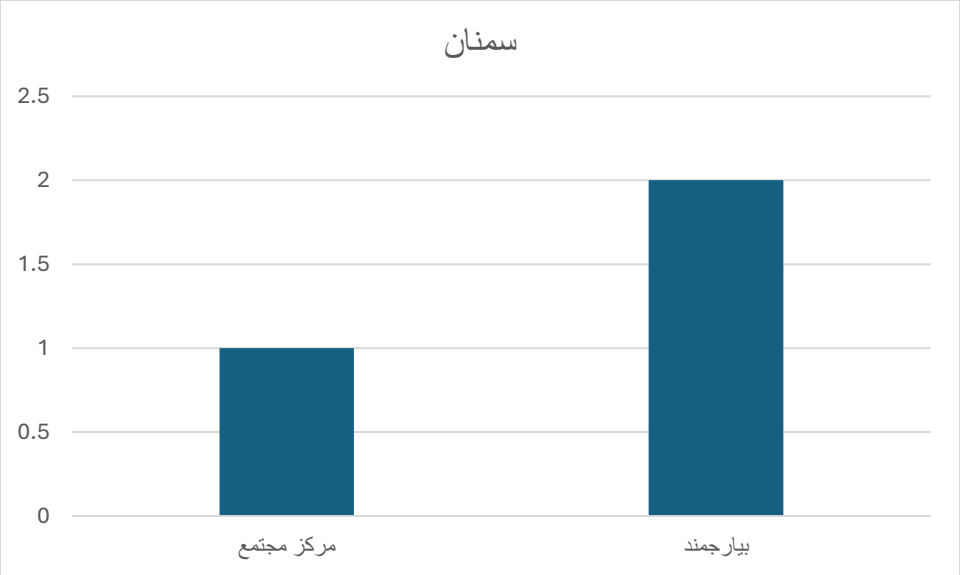

در استان سمنان از مجموع مراکز فقط دو مرکز در شهرستانهای بیارجمند و مرکز مجتمع با مطالعه و ارزیابی دو کتاب در این فرایند مشارکت داشته اند

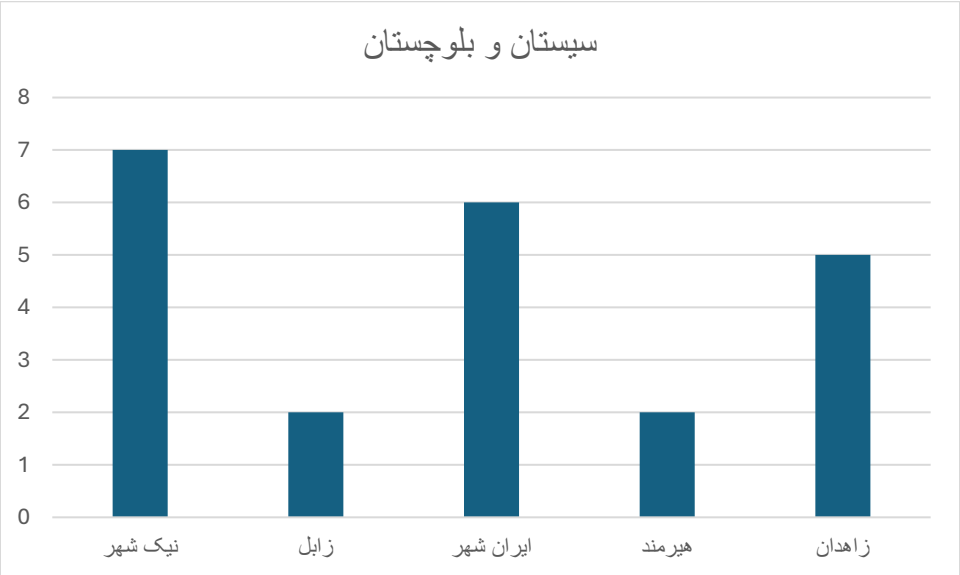

در استان سیستان و بلوچستان پنج شهرستان در ارزیابی مشارکت داشته اند که شهرستان نیک شهر بیشترین مشارکت را با ارزیابی هفت عنوان کتاب داشته است.

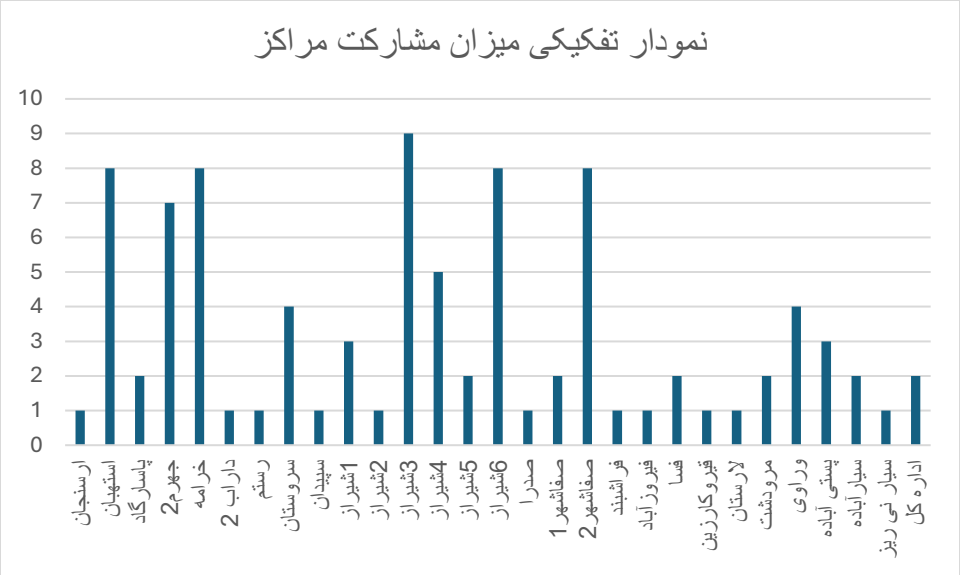

در استان فارس بیست و نه شهرستان در پاسخگویی مشارکت داشته اند و مراکز شماره۳ شیراز؛ شماره ۶ شیراز، استهبان، صفاشهر دو و خرامه با پاسخگویی به ارزیابی کتابها، بیشترین میزان مشارکت را در مجموع شهرهای مرکز استان به خود اختصاص داده است.

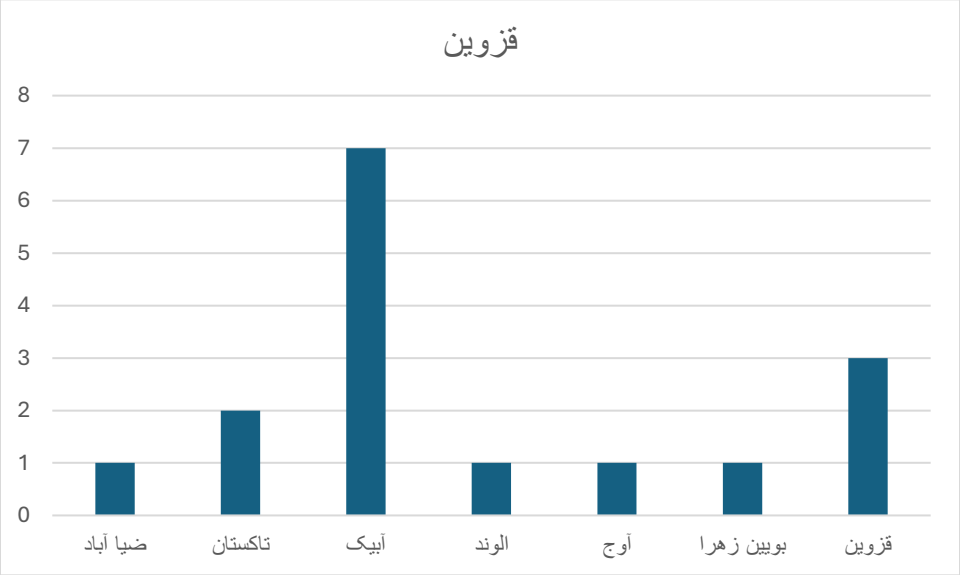

در شهرستان قزوین هفت شهرستان در این ارزیابی مشارکت داشته اند و شهرستان آبیک بیشترین میزان مشارکت را به خود اختصاص داده است.

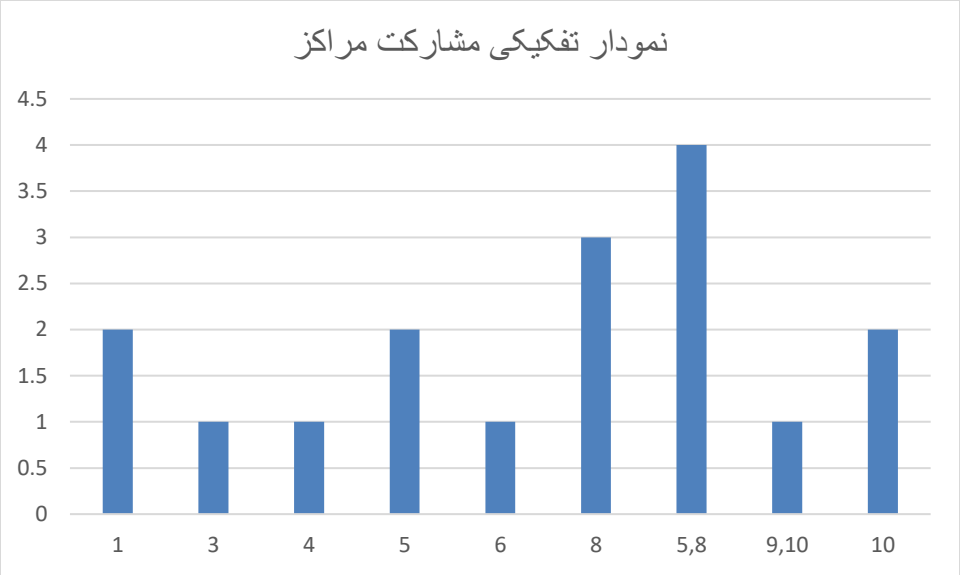

در استان قم از مجموع نتایج استخراج شده، نوزده ارزیابی به دست آمده است.زمجموع پاسخها یکی از همکاران که به صورت مشترک در مرکز ۵ و ۸ کار می کرده اند با خواندن چهارعنوان کتاب بالاترین مشارکت را داشته اند.

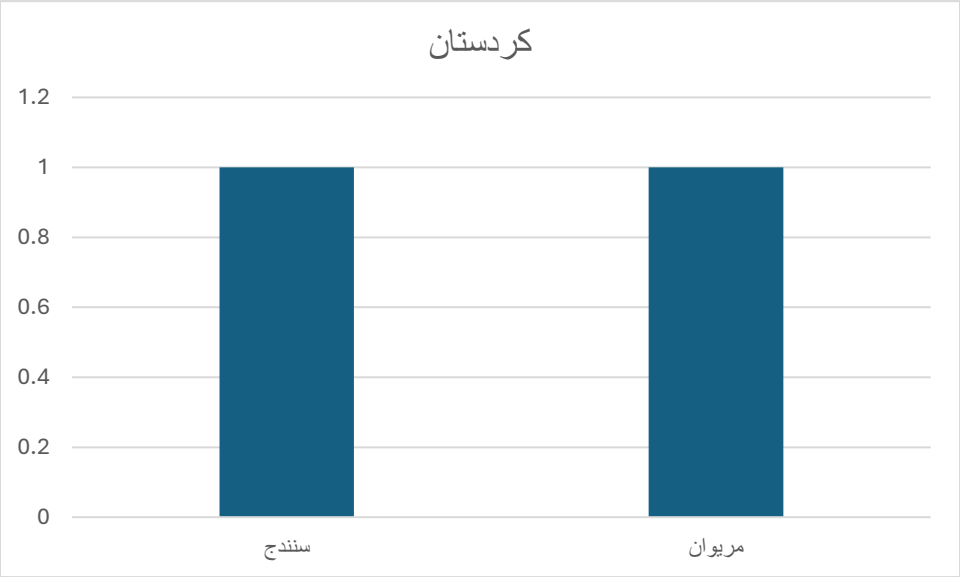

از مجموع مراکز شهرستانهای کردستان فقط دو مرکز مجتمع در سنندج و مریوان در ارزیابی کتابها و هر کدام با پاسخ به نقد یک کتاب مشارکت داشته اند.

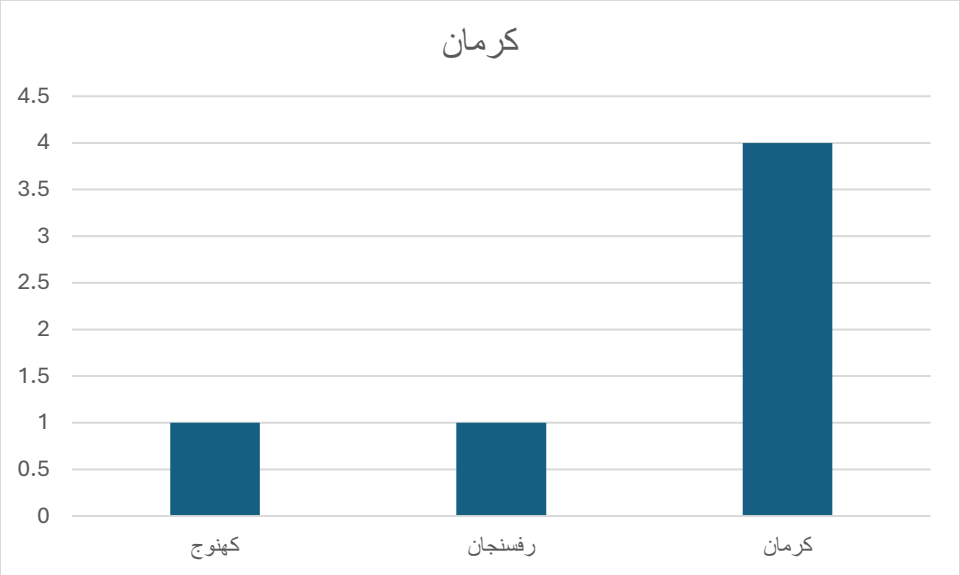

در استان کرمان نیز از مجموع شهرستانها فقط سه شهرستان در ارزیابی مشارکت داشته اند و مراکز شهر کرمان با پاسخ به ارزیابی چهارعنوان کتاب ، مشارکت بیشتری داشته اند.

از استان کهکیلویه و بویراحمد هیچ پاسخی دریافت نشده است.

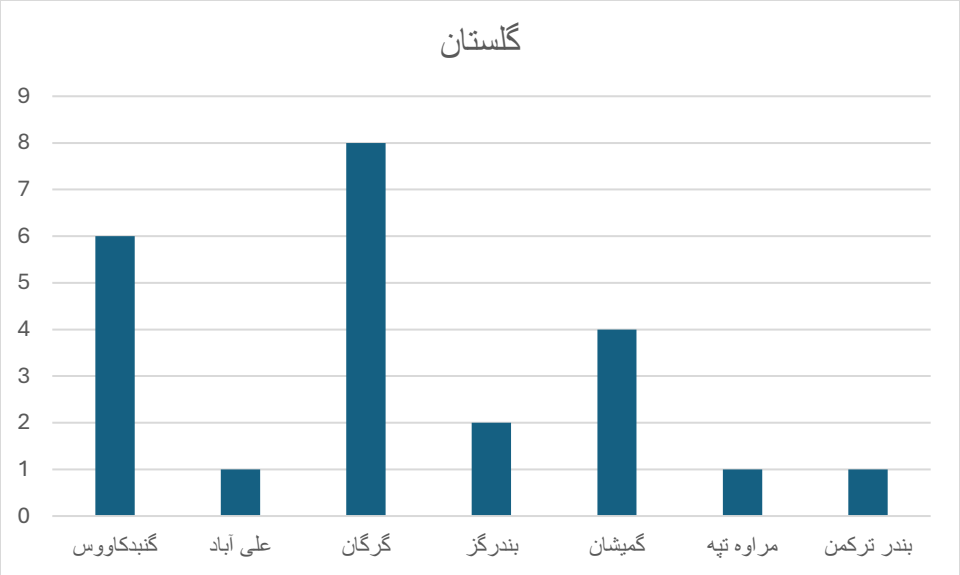

در استان گلستان هفت شهرستان در ارزیابی مشارکت داشته اند و مراکز شهر گرگان با ارزیابی هشت جلد کتاب مشارکت بیشتری داشته اند.

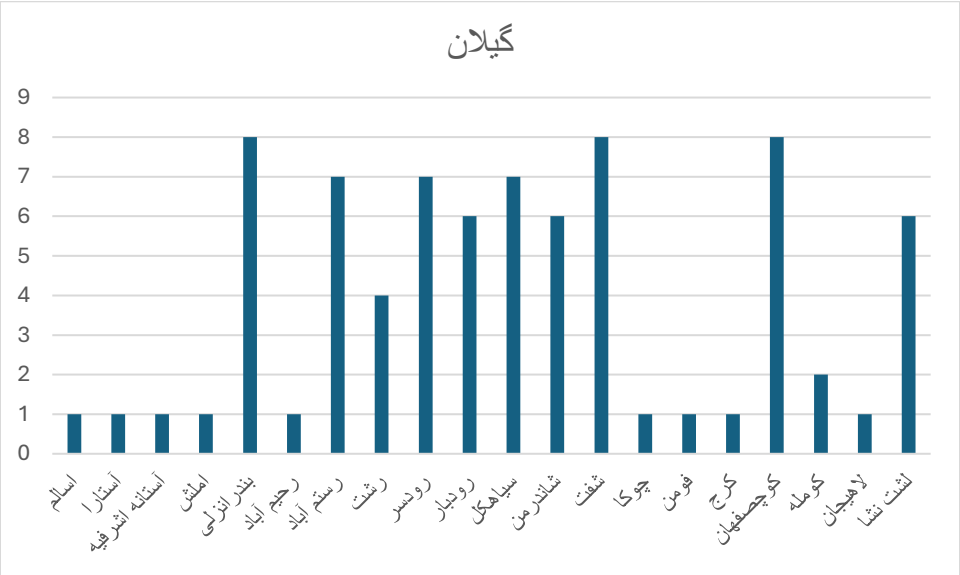

در استان گیلان، بیست شهرستان در این ارزیابی مشارکت داشته اند که از این نظر بعد از استان فارس در رتبه دوم قرار می گیرند.مراکز بندر انزلی، شفت و کوچصفهان بیشترین میزان مشارکت را در پاسخگویی به خود اختصاص داده اند.

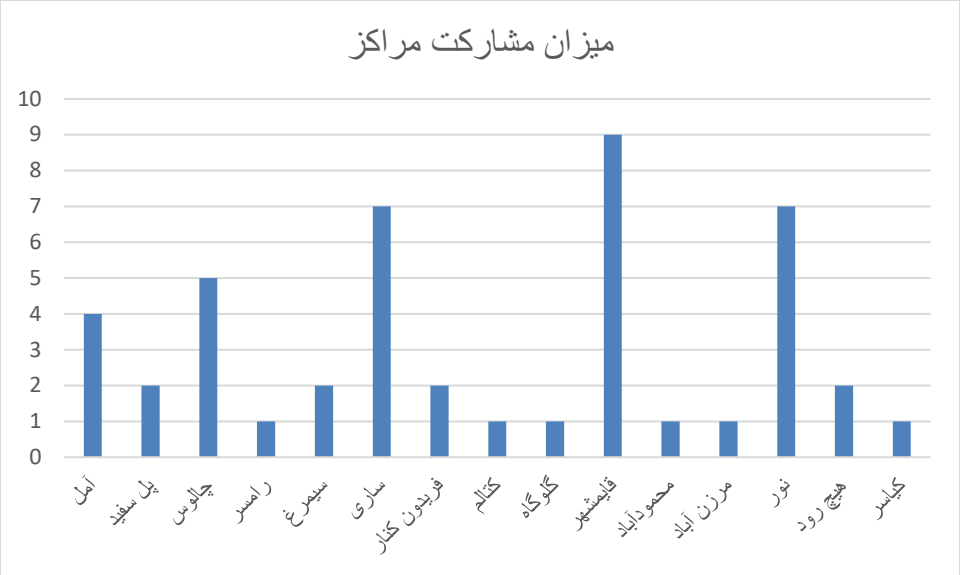

در استان مازندران ۱۴ مرکز در ارزیابی مشارکت داشته اند که مرکز قائمشهر با ارزیابی هر هشت عنوان کتاب بیشترین مشارکت را داشته است.

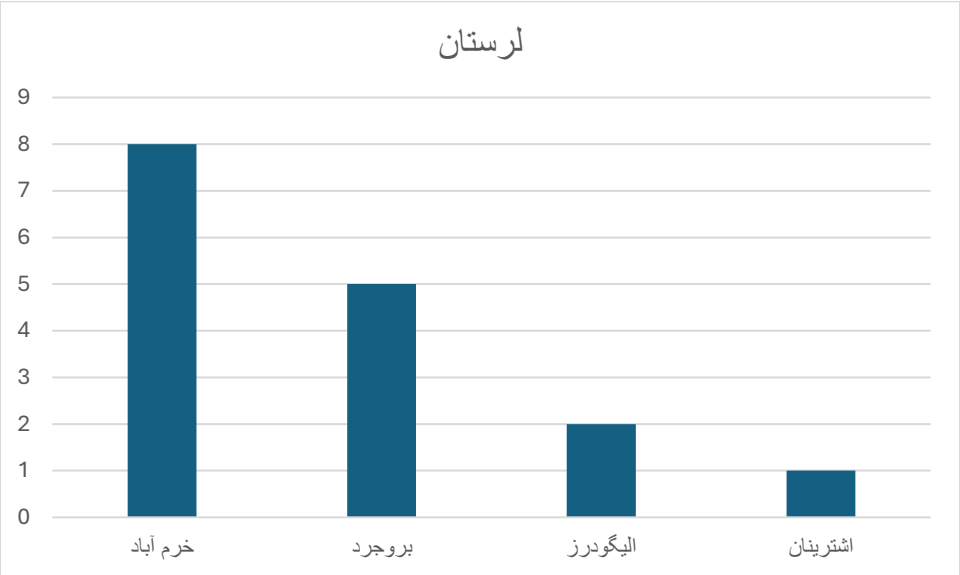

در استان لرستان چهارشهرستان در این ارزیابی مشارکت داشته اند و مراکز شهرستان خرم آباد با بررسی هشت جلد کتاب مشارکت بیشتری داشته اند.

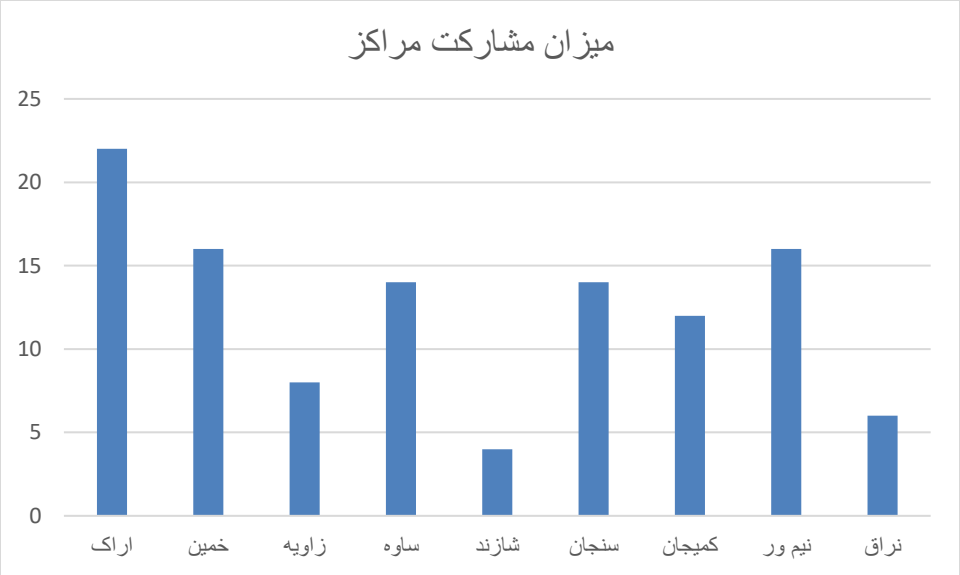

در استان مرکزی هشت شهرستان در ارزیابی مشارکت داشته اند و مراکز شهرستان اراک بیشترین مشارکت در ارزیابی را به خود اختصاص داده اند.

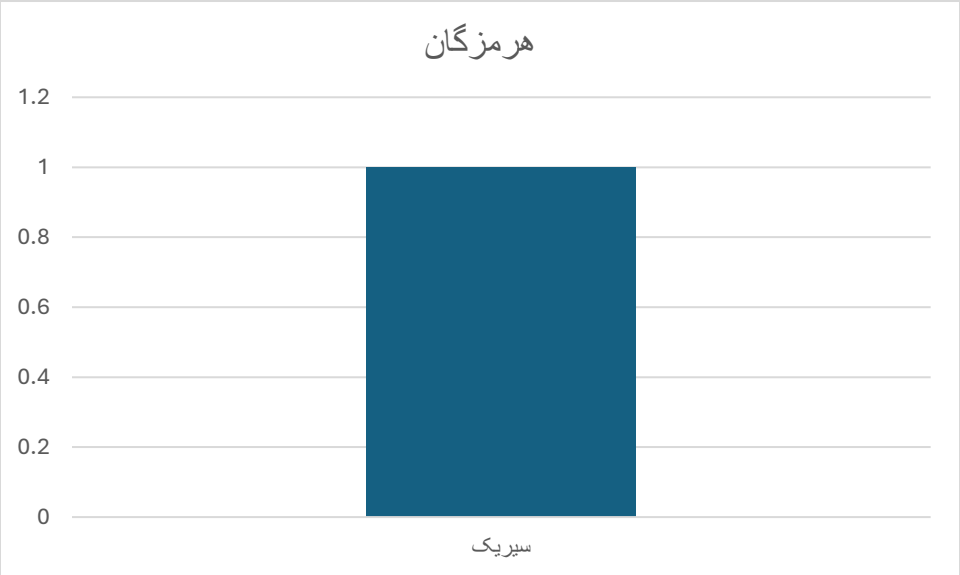

از استان هرمزگان فقط یک مرکز با ارزیابی یک جلد کتاب در این برنامه مشارکت داشته است.

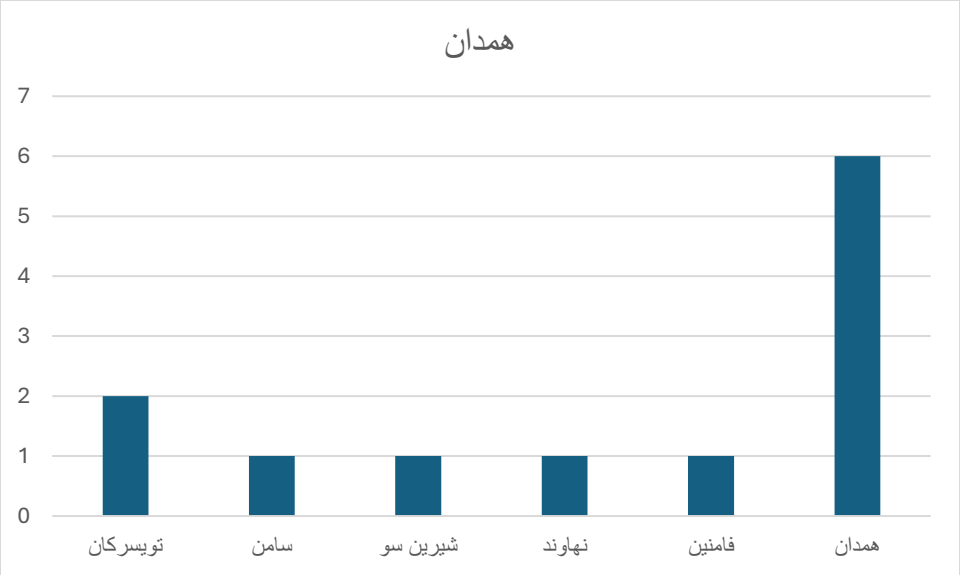

در استان همدان شش شهرستان از مجموع شهرستانهای استان مشارکت داشته اند و مراکز شهرستان همدان بیشترین مشارکت را در ارزیابی داشته اند.

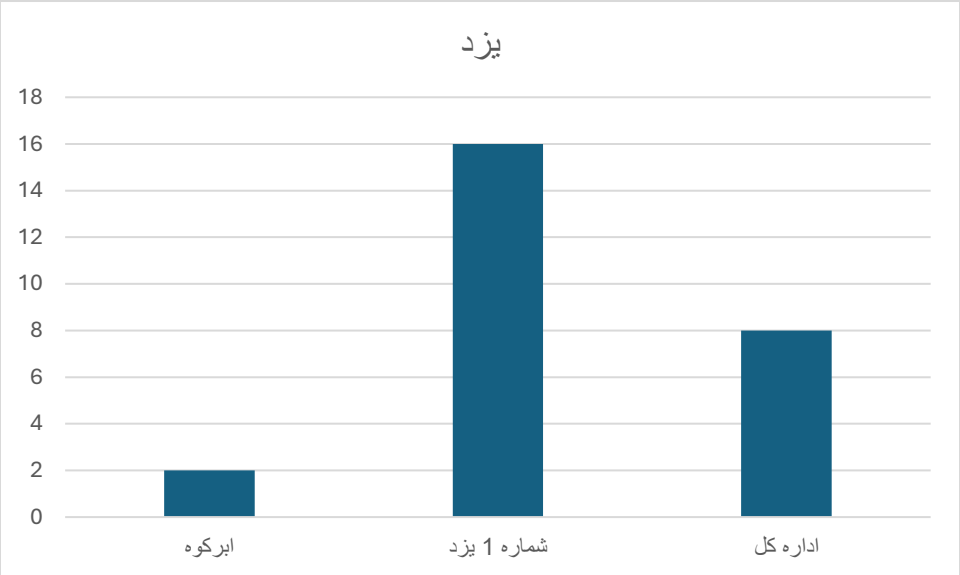

در استان یزد دو مرکز و یک همکار ستادی در ارزیابی کتابها مشارکت داشته اند .

۵.۱.۳. نمودار میزان مشارکت کارکنان بر اساس پستهای سازمانی:

یکی دیگر از مولفه های ارزیابی ، میزان مشارکت کارکنان سازمان در پستهای مختلف سازمانی است. در جدول زیر تفکیک میزان مشارکت بر اساس این مولفه را مشاهده می کنید. همانگونه که از نمودار بر می آید

سرپرستان و افرادی که در پست مسئول مرکز با کانون همکاری می کنند بیشترین میزان مشارکت را داشته اند و مربیان فرهنگی نیز در رده دوم میزان پاسخگویی قرار دارند.

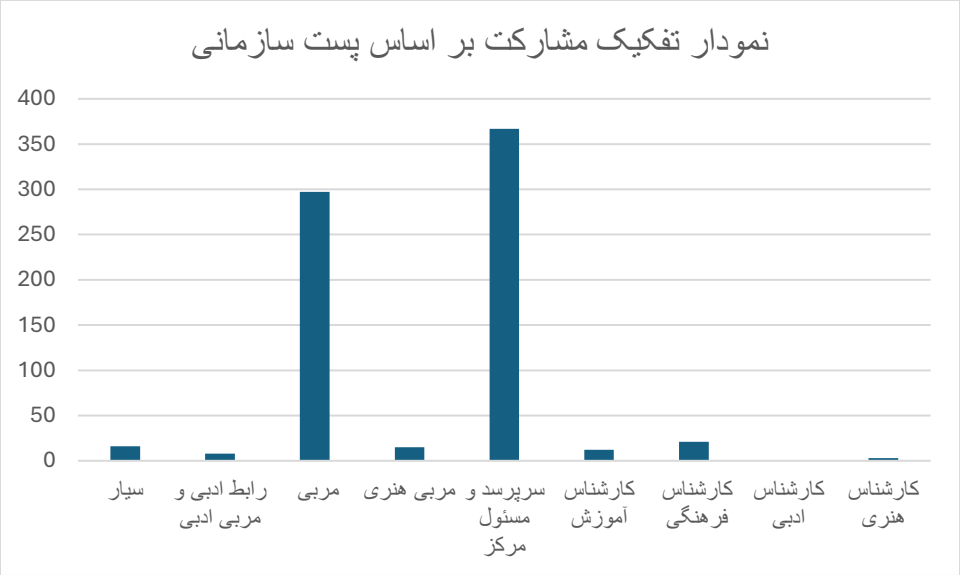

۵.۱.۴. میزان مشارکت کارکنان بر اساس تحصیلات :

از منظر مدرک تحصیلی، میزان مشارکت همکاران به شرح ذیل است. همکاران با مدرک لیسانس با مشارکت در ارزیابی ۴۵۰ جلد و همکاران با مدرک فوق لیسانس با ارزیابی ۲۵۰جلد کتاب بیشترین مشارکت را در این ارزیابی داشته اند.

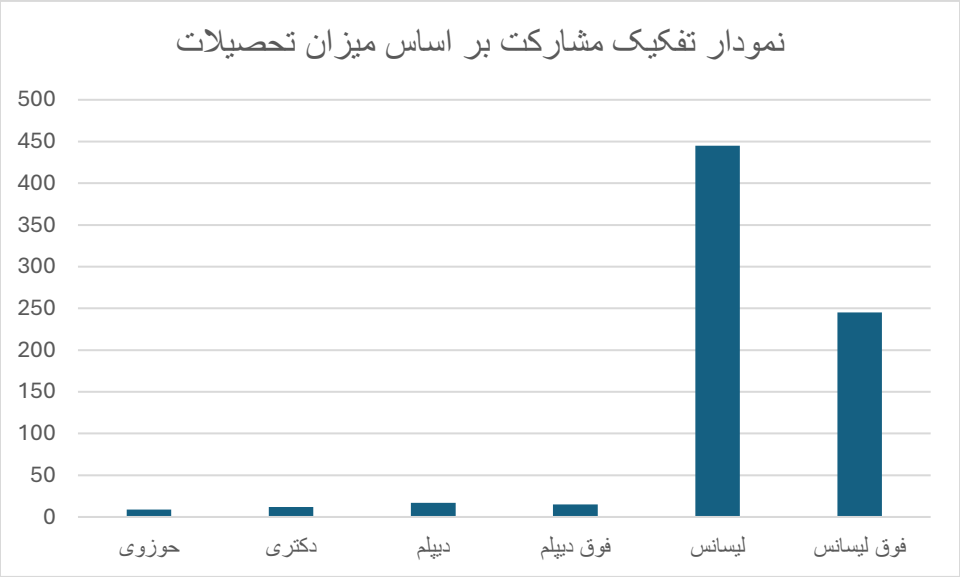

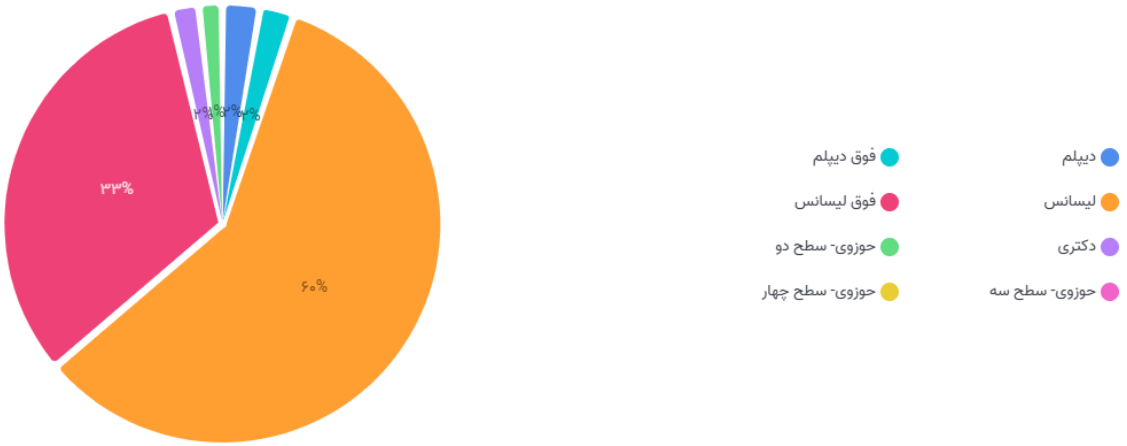

در این نمودار نیز، بالاترین میزان مشارکت، ۶۰درصد مربوط به مدرک تحصیلی لیسانس و ۳۳درصد مربوط به همکاران با مدرک تحصیلی فوق لیسانس است.

۵.۲. تحلیل کمی سوالات پرسشنامه از منظر محتوایی:

۵.۲.۱. تحلیل سوالات مطرح شده بر اساس داده های استخراج شده:

الف).این کتاب را از نظر کیفیت(محتوا، زبان، طراحی) چگونه ارزیابی می کنید؟

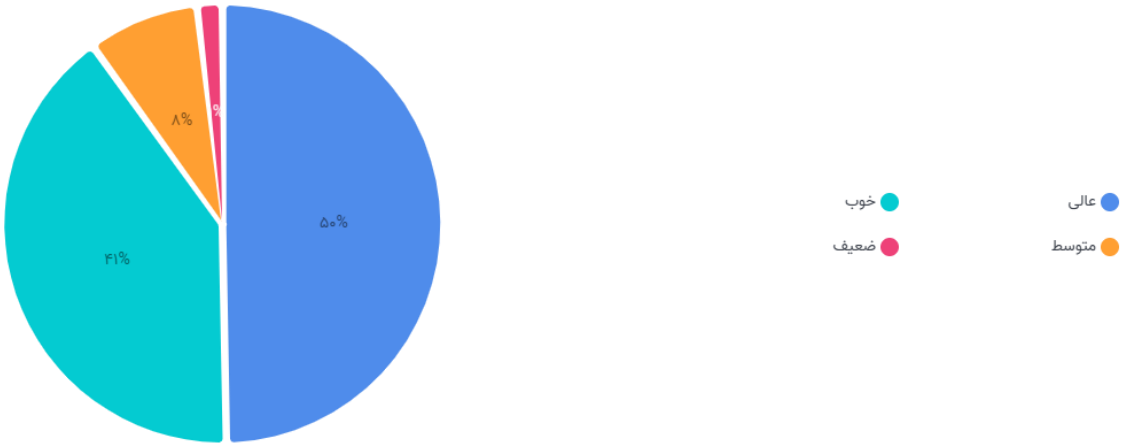

در پاسخ به اولین سوال ارزیابی، هر هشت عنوان کتاب از منظر بررسی کیفیت کتابها بر اساس مولفه های محتوا، زبان و طراحی ۹۱ درصد پاسخ دهندگان کتابها را عالی وخوب ارزیابی کرده اند و فقط یک درصد کتابها را از نظر کیفیت ضعیف برشمرده اند.

ب)کدام بخش یا نکات کتاب نیاز به بازبینی دارد؟

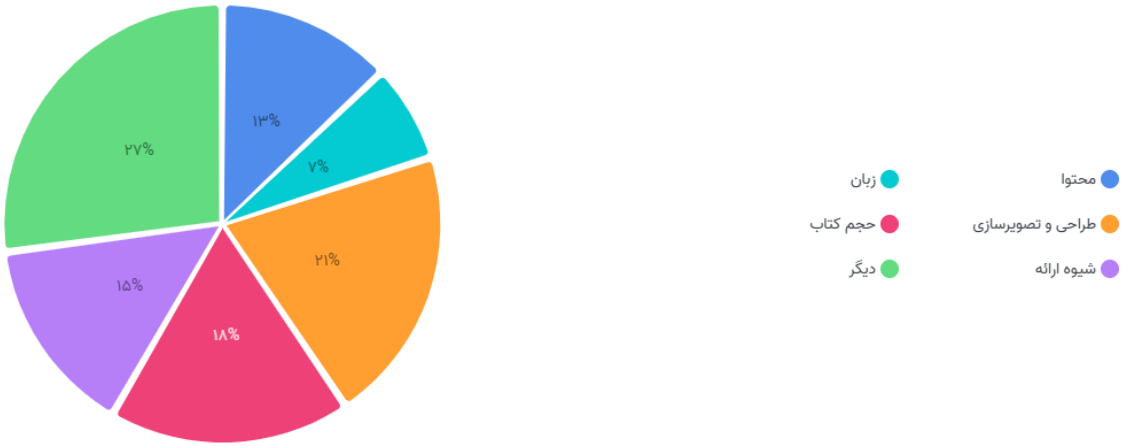

در نمودار کلی هشت عنوان کتاب بررسی شده، ۲۷ درصد به مواردی غیر از محتوا ، طراحی و تصویرسازی، زبان، شیوه ارائه و حجم کتاب اشاره کرده اند که البته چون خروجی به تفکیک عناوین کتابها نیست امکان بررسی دقیق تر را سلب می کند و در بخش ارزیابی کیفی به محتواهای استخراج شده اشاره می شود.

از بین سایر مولفه های اعلام شده، از نظر مربیان طراحی و تصویر سازی کتابهای بررسی شده نیازمند بازبینی است و این مورد با ۲۱ درصد بیشترین مورد را به خود اختصاص داده استو از نظر مربیان حجم کتابها باید تغییر کند و ۱۸ درصد از پاسخ دهندگان این مولفه را مهم برشمرده اند.

۱۵درصد از مربیان شیوه ارائه کتابها را نیازمند بررسی و بازبینی بیشتر می دانند.۱۳درصد از مربیان محتوای کتابها را نیازمند بررسی بیشتر می دانند و ۷ درصد نیز زبان کتابها را مناسب ندانسته و آن را نیازمند اصلاح می دانند.

ج). کدام موضوعات در مرکز شما بیشترین استقبال را به همراه دارد؟

در پاسخ به سنجش میزان علاقمندی به موضوعات و محتوای کتابها، همچنان که از نمودار بر می آید بیشترین استقبال از کتابهای داستانی با۷۳ درصد در رتبه اول، کتابهای علمی با ۱۴ درصد در رتبه دوم و کتابهای شعر و هنری با ۵ درصد استقبال در رتبه سوم و در انتها کتابهای مذهبی با ۳درصد در انتهای لیست قرار دارند.

د). این کتاب را برای کدام رده سنی مناسب می دانید؟

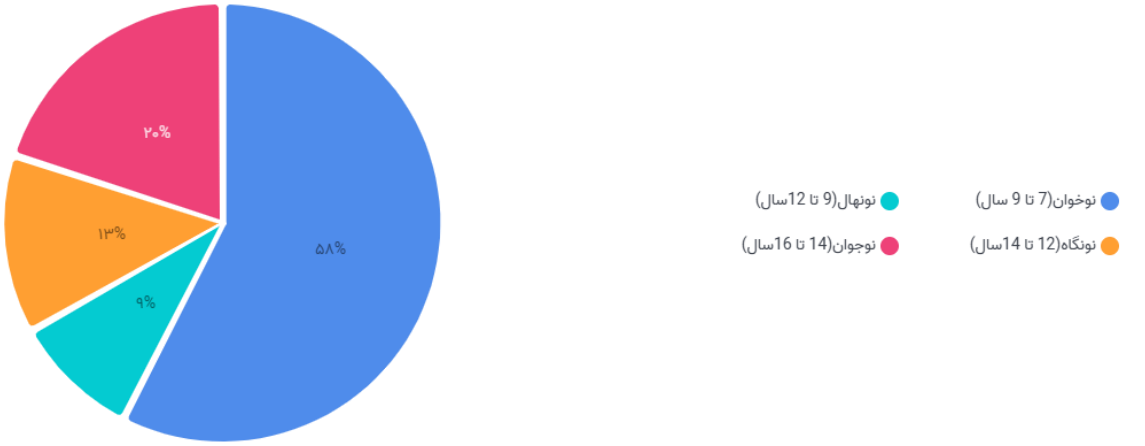

از مجموع پاسخهای اخذ شده در زمینه رده سنی کتابها، گروه سنی نوخوان ۷ تا۹ سال با ۵۷ درصد بیشترین نظرسنجی را در بین کتابهای اعلام شده از سوی کارکنان کانون به خود اختصاص داده . کتابهای رده نوجوان با ۲۰درصد در رتبه دوم قرار دارد. گروه سنی نونگاه یعنی رده سنی ۱۲ تا ۱۴ سال رتبه سوم و در انتها

رده سنی نونهال با ۹ درصد آخرین مرتبه رده سنی کتابهای بررسی شده را از منظر کارکنان به خود اختصاص داده اند.

از این نظرسنجی بر می آید که اصل این سوال اشتباه است چون به تفکیک عناوین کتابها نیست تا مشخص باشد که کدام کتاب از منظر مربیان برای چه رده سنی مناسب تشخیص داده شده است.

۵.۳. یافته‌های کیفی

۵.۳.۱. تحلیل کتاب دروازه مردگان:

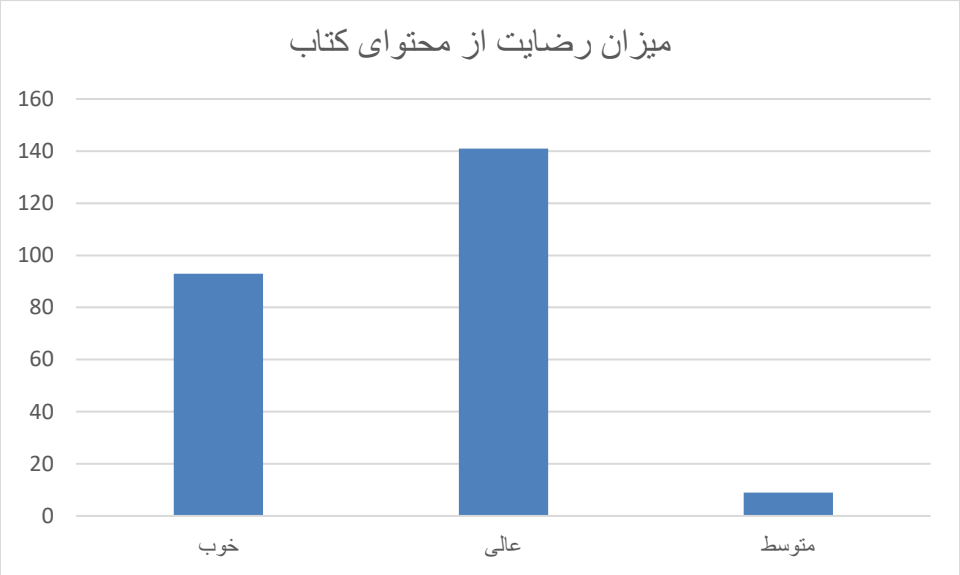

در عناوین کتابهای ذکر شده در لیست دو جلد دروازه مردگان معرفی شده که در تفکیک امکان جداسازی این دو کتاب وجود نداشت. بنابراین این دو کتاب در این بخش تحلیل می شوند. از نظر میزان رضایت از محتوای کتاب،۲۴۳ نفر این کتاب را ارزیابی کرده اند. ۱۴۰نفر از مشارکت کنندگان در ارزیابی از محتوای این کتاب ابزار رضایت داشته اند و ۹۴ نفر محتوا را خوب ارزیابی کرده اند. ۹ نفر نیز محتوا را متوسط ارزیابی کرده اند.

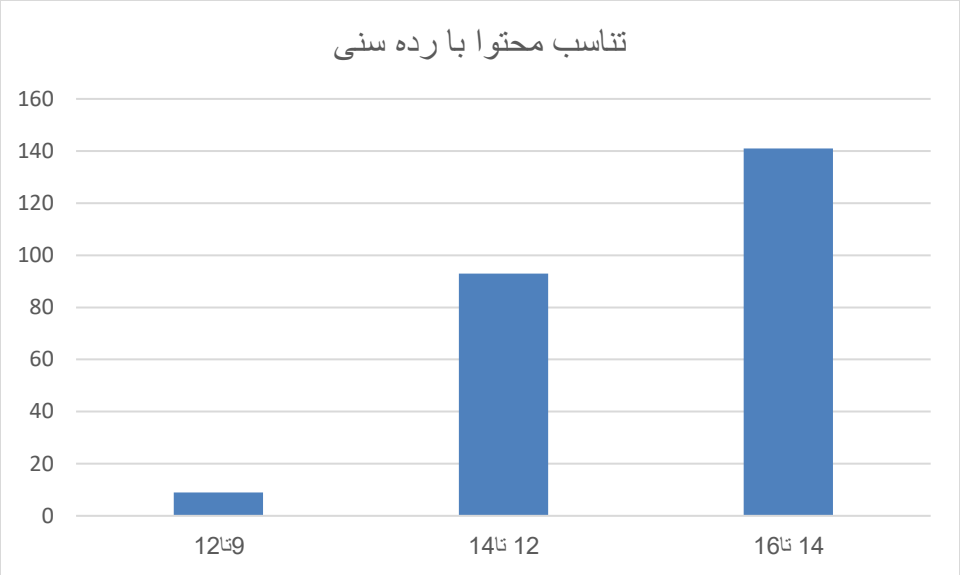

از منظر تناسب محتوا با رده سنی در کتاب دروازه مردگان، بیشترین شرکت کنندگان در این نظرسنجی کتاب را مناسب رده سنی ۱۴ تا ۱۶ سال یعنی نوجوان قرار داده اند. نزدیک به ۹۰ نفر کتاب را برای رده سنی نونگاه مناسب تشخصیص داده اند . کمتر از ۱۰ نفر نیز کتاب را برای رده سنی نونهال مناسب دانسته اند.

۵.۳.۲.تحلیل کارشناسی منسجم و کیفی:

الف) .چه چیزی باعث جذابیت یا عدم جذابیت کتاب شده است؟

مهم‌ترین عامل جذابیت کتاب، فضای وهم‌آلود، تعلیق‌آمیز و در عین حال خیال‌انگیز آن است که در بستری غیرمعمول مانند «قبرستان عمودی» روایت می‌شود. همین فضا، همراه با قلم روان و شخصیت‌پردازی دقیق، موجب می‌شود نوجوانان بتوانند با شخصیت‌ها همذات‌پنداری کنند و در ماجرا غوطه‌ور شوند. علاوه بر این، تخیل آمیخته با واقعیت و اشاره‌های غیرمستقیم به مفاهیم عمیقی چون مرگ، ترس و مواجهه با ناشناخته‌ها، جذابیت اثر را برای مخاطب نوجوان دوچندان می‌کند.

در مقابل، برخی عوامل می‌توانند مانع جذب کامل نوجوانان شوند. شروع کند داستان و ورود دیرهنگام به فضای فانتزی، احتمال ریزش مخاطب در همان صفحات ابتدایی را بالا می‌برد. همچنین طولانی شدن برخی بخش‌ها و کش‌دار بودن روایت در جلد دوم و سوم، باعث کاهش ریتم و جذابیت نسبت به جلد نخست می‌شود.

ب) مهم‌ترین نقاط قوت کتاب چیست؟

داستان‌پردازی پرکشش: روایت کلی اثر توانسته تعلیق، هیجان و دنیایی متفاوت را به مخاطب عرضه کند.

شخصیت‌پردازی موفق: بسیاری از شخصیت‌ها به گونه‌ای ترسیم شده‌اند که نوجوان بتواند با آنها احساس نزدیکی کند.

زبان روان و جذاب: نثر کتاب بدون پیچیدگی‌های غیرضروری و قابل درک برای گروه سنی نوجوان است.

مخاطب‌پسندی و تأثیرگذاری: بسیاری از مخاطبان نوجوان کتاب را دوست داشته‌اند و آن را اثری متفاوت در میان رمان‌های نوجوان دانسته‌اند.

ظرفیت اقتباس: جهان داستانی کتاب قابلیت بالایی برای اقتباس سینمایی و تلویزیونی دارد.

تخیل قوی: آمیختن واقعیت با خیال، یکی از ویژگی‌های مهمی است که موجب غنای محتوایی اثر شده است.

ج) .کدام بخش‌ها یا نکات کتاب نیاز به تغییر یا بهبود دارد؟

شروع داستان: لازم است آغاز کتاب با جذابیت بیشتری طراحی شود تا نوجوانان در همان صفحات اول با اشتیاق ادامه دهند.

حجم و ریتم روایت: برخی بخش‌ها به‌ویژه در جلد دوم و سوم، بیش از حد طولانی شده و می‌تواند برای نوجوان کسالت‌بار باشد. کم کردن حجم و پرهیز از تکرار، به انسجام و کشش اثر کمک خواهد کرد.

عمق شخصیت‌ها: گرچه شخصیت‌پردازی کلی موفق بوده، اما برخی شخصیت‌ها به اندازه کافی بسط داده نشده‌اند و نیاز به عمق بیشتر دارند.

تناسب سنی در برخی صحنه‌ها: توصیف مستقیم صحنه‌های تلخ و سنگین، ممکن است برای گروه سنی نوجوان مناسب نباشد و بهتر است با زبانی غیرمستقیم‌تر و ملایم‌تر بیان شود.

حفظ جذابیت در جلدهای بعدی: نسبت به جلد نخست، افت نسبی جذابیت در ادامه سری دیده می‌شود. لازم است در چاپ‌های بعدی با بازنگری در پیرنگ و حذف بخش‌های کش‌دار، این مشکل تعدیل شود.

جدول نمای کلی تحلیل محتوایی کتاب دروازه مردگان

محور	نقاط قوت	نقاط ضعف	پیشنهاد بهبود
داستان و روایت	فضاسازی وهم‌آلود و تعلیق‌آمیز- تخیل آمیخته با واقعیت- کشش کلی داستان-	شروع کند و دیر وارد شدن به فضای فانتزی- کش‌دار شدن برخی بخش‌ها در جلد دوم و سوم	طراحی شروعی جذاب‌تر و پرهیجان‌تر- کوتاه‌سازی بخش‌های اضافی و ریتم‌دهی به روایت
شخصیت پردازی	امکان همذات‌پنداری نوجوانان با شخصیت‌ها- شخصیت‌های اصلی پررنگ	عمق کم در برخی شخصیت‌ها	گسترش و لایه‌دار کردن شخصیت‌های فرعی و مکمل
زبان وسبک نوشتار	قلم روان و قابل‌فهم برای نوجوانان	در بعضی صحنه‌ها، توصیف‌ها بیش از حد تلخ و مستقیم است	بازنویسی غیرمستقیم یا ملایم‌تر برای صحنه‌های نامناسب سن
جذابیت کلی برای نوجوان	محتوای متفاوت نسبت به بسیاری از رمان‌های نوجوان امروز- ظرفیت بالای اقتباس سینمایی و تلویزیونی	کاهش نسبی جذابیت در جلدهای بعدی نسبت به جلد اول	بازنگری در ادامه سری، با حذف تکرار و تقویت عناصر پرکشش
حجم و ساختار کتاب	در مجموع مورد توجه مخاطبان قرار گرفته است	حجم زیاد بعضی جلدها باعث خستگی می‌شود	کاهش حجم و انسجام بیشتر ساختار در چاپ‌های بعدی

جمع‌بندی:

این کتاب اثری ارزشمند در حوزه ادبیات نوجوان است که با قلمی روان، تخیل قوی و فضاسازی منحصربه‌فرد توانسته بخش بزرگی از مخاطبان خود را جذب کند. با این حال، اصلاحاتی در آغاز داستان، ریتم روایت، عمق بخشیدن به برخی شخصیت‌ها و تعدیل برخی صحنه‌های سنگین می‌تواند کتاب را برای نسل نوجوان امروزی جذاب‌تر و ماندگارتر سازد.

۵.۳.۲. تحلیل کیفی محتوای کتاب خانه ی موشی

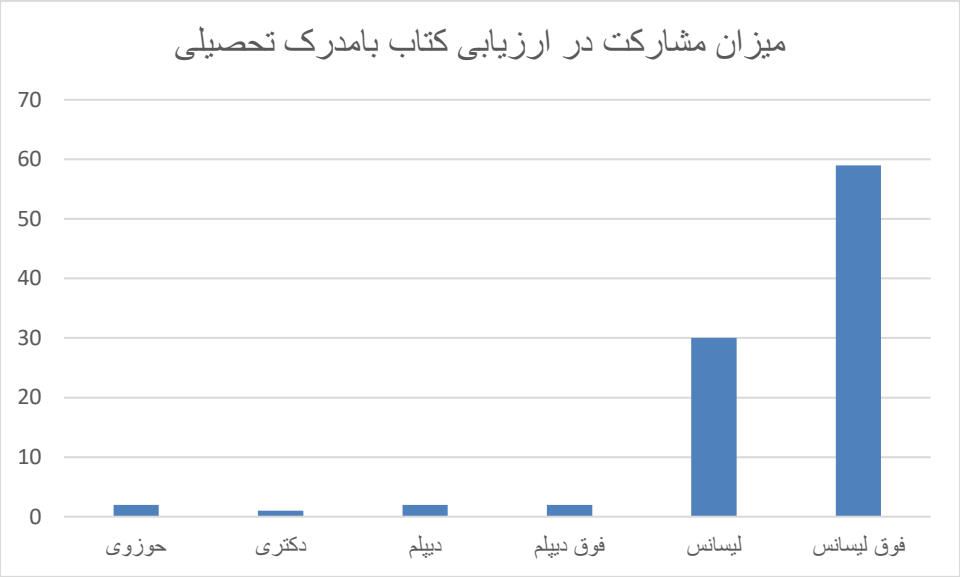

بر اساس داده های استخراج شده از کتاب خانه ی موشی، بیشترین مشارکت کنندگان در ارزیابی این کتاب را همکاران با مدرک تحصیلی کارشناسی ارشد به خود اختصاص داده اند .همکاران با مدرک تحصیلی کارشناسی نیز در رده دوم پاسخ دهی به گزینه های این سوال قرار دارند.

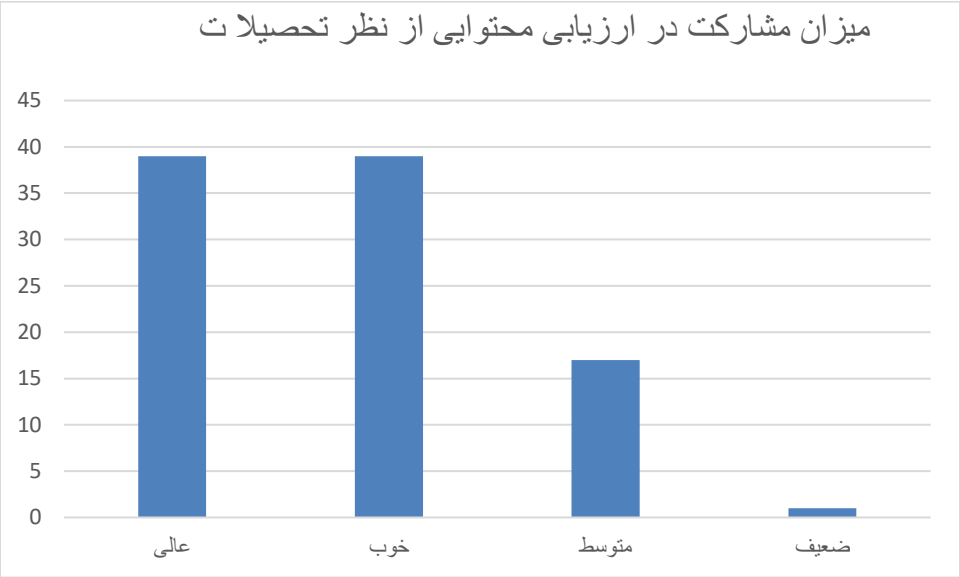

در نمودار دوم همکاران محتوای کتاب را از نظر تناسب با رده سنی و مدرک تحصیلی عالی و خود دانسته اند و این کتاب را کتاب مناسبی برای مطالعه می دانند.

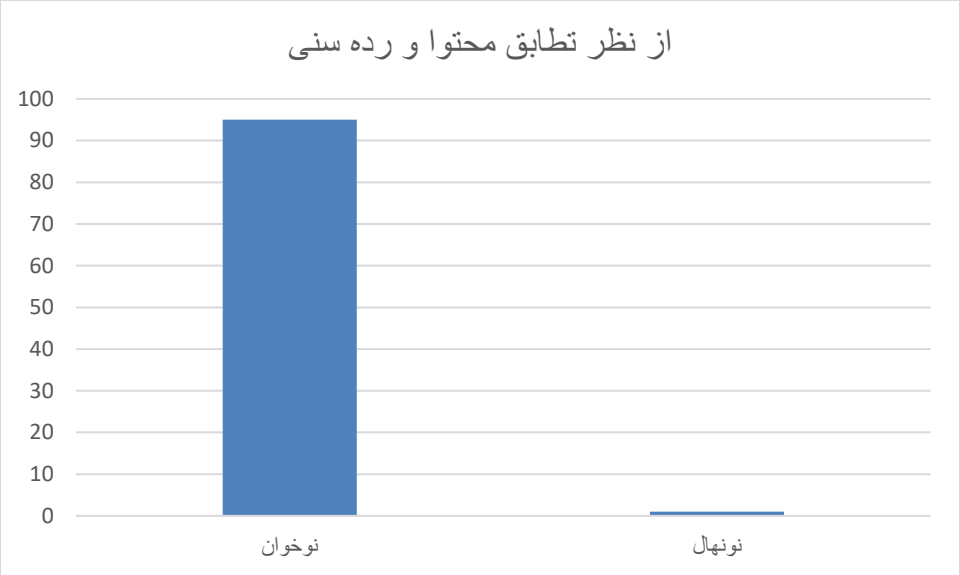

هم چنین از نظر همکاران شرکت کننده در ارزیابی این کتاب ، محتوای این کتاب بیشتر برای رده سنی نوخوان است.

الف) .چه چیزی باعث جذابیت یا عدم جذابیت کتاب شده است؟

جذابیت‌ها:داستان ساده، خطی و قابل درک برای گروه سنی بالای ۴ سال.

پایان خوشایند و عاری از ترس، خشونت یا ابهام، که احساس شادی و امنیت به کودک منتقل می‌کند.

تصویرسازی زیبا، رنگ‌های چشم‌نواز و هماهنگی نسبی بین متن و تصویر.

آموزش غیرمستقیم مفاهیمی چون خانه، خانواده و تعلق داشتن، که برای کودکان خردسال مهم و ملموس است.

ریتم کوتاه و متناسب متن با ظرفیت دقت و تمرکز کودکان نوپا.

عوامل کاهنده جذابیت:

- متن در برخی بخش‌ها تأثیر هیجانی زیادی بر کودک ندارد و ریتم آن یکنواخت است.
- استفاده‌ی کم از رنگ‌های شاد و گرم در برخی تصاویر.
- قطع کتاب نسبتاً کوچک است و اگر بزرگ‌تر باشد می‌تواند برای کودکان جذاب‌تر شود.

ب) .مهم‌ترین نقاط قوت این کتاب چیست؟

- تناسب داستان با گروه سنی ۴+ (ساده، روشن، کوتاه، با پیام مثبت)

- پایان خوش و پیام تقویت‌کننده خانواده که موجب احساس امنیت می‌شود.

- هماهنگی متن و تصویر و امکان تقویت مهارت درک بصری در کودک.

- زبان روان و ساده که برای کودک نوخوان مناسب است.

- آموزش غیرمستقیم مفاهیم تربیتی و اجتماعی (اهمیت خانه و مادر، جست‌وجوی هویت).

- جذابیت بصری به دلیل تصویرگری زیبا که مورد توجه کودکان قرار گرفته است.

ج) .کدام بخش‌ها یا نکات کتاب نیاز به تغییر یا بهبود دارد؟

شروع و متن: پیشنهاد می‌شود متن کتاب هیجان و تنوع بیشتری پیدا کند تا توجه کودک از ابتدا بیشتر جلب شود.

رنگ و تصویرسازی: استفاده از رنگ‌های گرم و شادتر می‌تواند به جذابیت بصری بیفزاید.

قطع کتاب: بزرگ‌تر بودن اندازه کتاب باعث افزایش جذابیت و تعامل بیشتر کودک با تصویرها خواهد شد.

پیام تربیتی تکمیلی: می‌توان به‌طور غیرمستقیم بر اهمیت احتیاط در اعتماد به غریبه‌ها نیز تأکید داشت تا پیام اجتماعی اثر کامل‌تر شود.

چاپ و کیفیت تولید: کیفیت چاپ و کاغذ می‌تواند بهبود یابد تا ارزش بصری و دوام کتاب بیشتر شود.

جدول نمای کلی تحلیل محتوایی کتاب خانه ی موشی

محور	نقاط قوت	نقاط ضعف	پیشنهاد بهبود
داستان و روایت	داستان ساده و قابل فهم برای ۴+ سال- پایان خوش و مثبت- آموزش غیرمستقیم مفاهیم خانواده و تعلق	تأثیر هیجانی کم در برخی بخش‌ها- یکنواختی در ریتم داستان	**فزودن هیجان و تنوع بیشتر به روایت- افزایش کنش در بخش‌های ابتدایی**
شخصیت پردازی	شخصیت اصلی (بچه‌موش) برای کودک قابل همذات‌پنداری است- حضور مادر به‌عنوان منبع امنیت-	سادگی بیش از حد در شخصیت‌های فرعی (مثل کلاغ)	**تقویت نقش تربیتی شخصیت‌ها (مثلاً هشدار غیرمستقیم درباره اعتماد به غریبه)**
زبان و سبک نوشتار	متن کوتاه، روان و مناسب نوخوانان- جمله‌بندی ساده و قابل درک	فاقد تنوع زبانی یا موسیقی کلام	**استفاده از تکرارهای آهنگین یا بازی‌های زبانی برای افزایش جذابیت**
تصویرسازی و رنگ	صویرگری زیبا و هماهنگ با متن- جذابیت بصری برای خردسال	استفاده کم از رنگ‌های گرم و شاد در برخی صفحات-	**افزودن رنگ‌های گرم و ترکیب‌های شادتر برای ایجاد هیجان بیشتر**
قطع و کیفیت چاپ	کتاب به‌طور کلی مورد توجه مخاطبان بوده	ندازه نسبتاً کوچک کتاب- کیفیت چاپ قابل ارتقا-	**چاپ در قطع بزرگ‌تر- استفاده از کاغذ و چاپ باکیفیت‌تر**
پیام و محتوای تربیتی	پیام مثبت درباره خانه و خانواده- نبود خشونت، ترس یا تلخی در داستان	کمبود پیام‌های اجتماعی مکمل	**گنجاندن غیرمستقیم پیام‌هایی مثل احتیاط در برابر غریبه‌ها**

جمع‌بندی:

این کتاب نمونه‌ای موفق در حوزه ادبیات خردسال است که توانسته با زبانی ساده، پایان خوش و تصویرگری جذاب، پیامی مهم درباره خانه و خانواده را منتقل کند. در عین حال، برای افزایش اثرگذاری آن در چاپ‌های بعدی می‌توان به مواردی چون تنوع رنگ‌ها، هیجان بیشتر در متن، افزایش قطع کتاب و افزودن لایه‌های تربیتی تکمیلی توجه کرد.کتاب مورد نظر از جمله آثار ارزشمند ادبیات کودک است که توانسته هم به لحاظ

آموزشی و هم به لحاظ جذابیت بصری جایگاه مناسبی در میان کودکان و والدین پیدا کند. در عین حال، توجه به پیشنهادهای مطرح‌شده می‌تواند آن را به اثری ماندگارتر و تأثیرگذارتر در حوزه‌ی آموزش غیرمستقیم و سرگرمی کودک تبدیل سازد.

۵.۳.۳.**کتاب بازی بازی سک سک** (انتشارات کانون)

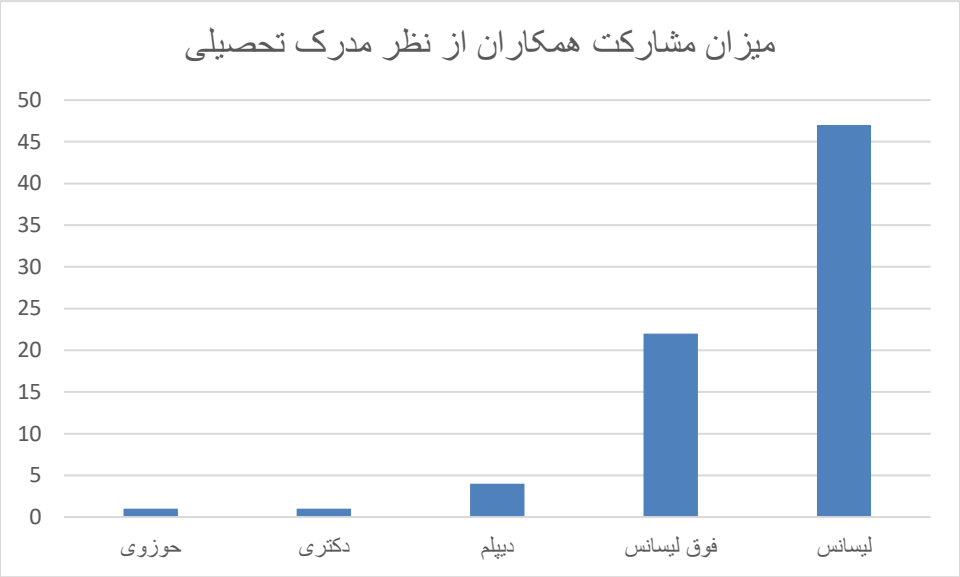

در بررسی محتوایی کتاب بازی بازی سک سک ، همکاران با مدرک تحصیلی لیسانس بیشترین مشارکت را داشته اند.

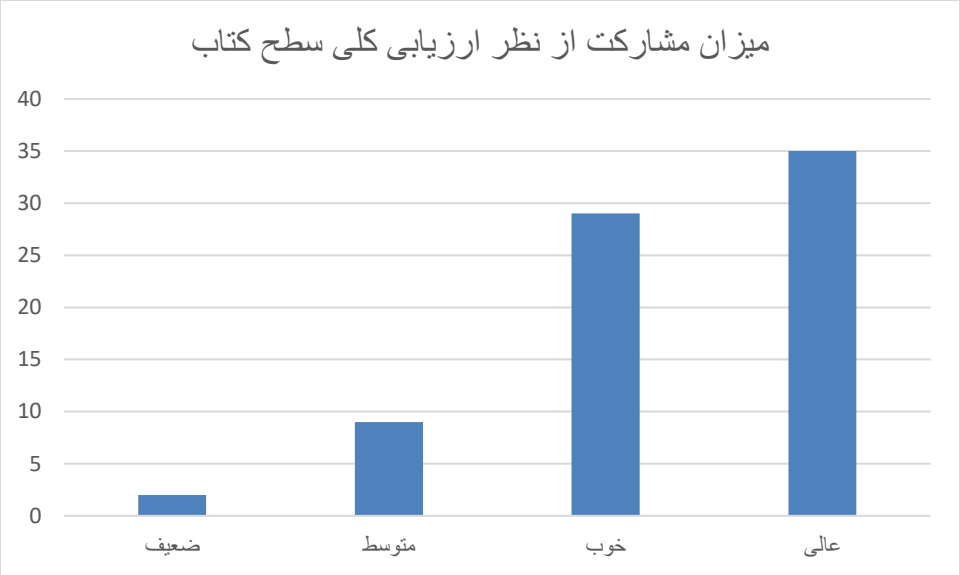

از منظر همکاران ارزیاب، محتوای این کتاب با ۳۵ نظر مثبت عالی، و با نظر ۲۸ همکار خوب بوده است.

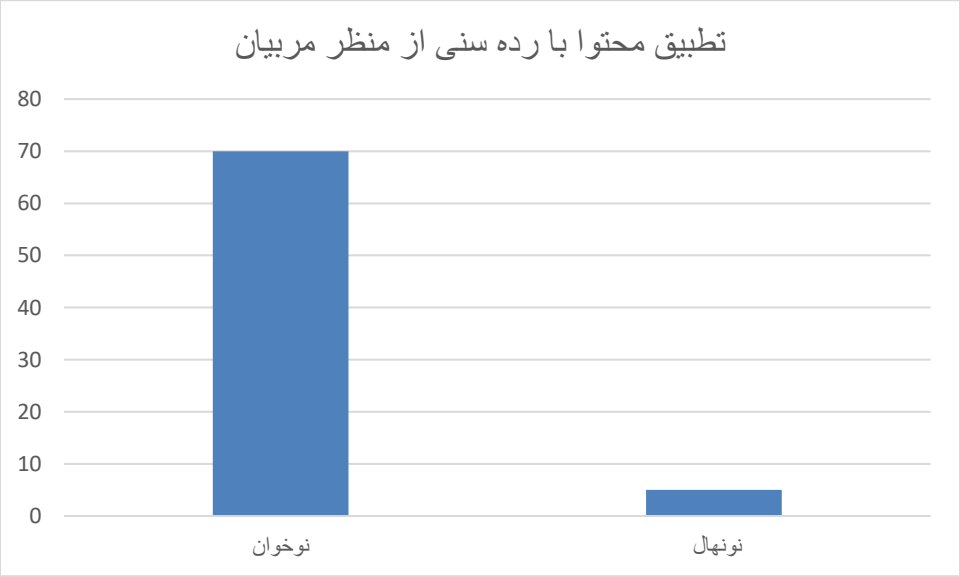

از نظر تطبیق محتوا با رده سنی اعلام شده، بیشتر همکاران این کتاب را مناسب رده سنی نوخوان دانسته اند و کمتر از ۵ نفر، محتوا را متناسب با رده سنی نونهال دانسته اند.

الف)چه چیزی باعث جذابیت یا عدم جذابیت کتاب شده است؟

کتاب «سک سک» با بهره‌گیری از یکی از بازی‌های محبوب و شناخته‌شده کودکان (قایم‌باشک) تلاش می‌کند تا در قالب یک داستان ساده و پرهیجان، کودک را با مفاهیمی همچون همکاری، کشف، دقت و شناخت حیوانات

آشنا کند. این اثر به‌واسطه موضوع آشنا و طراحی بصری جذاب توانسته توجه مخاطب خردسال را به خود جلب نماید. در ادامه، نقاط قوت، ضعف و پیشنهادهای بهبود کتاب در محورهای مختلف بررسی می‌شود.

جدول تحلیل نقاط قوت و ضعف کتاب بازی بازی سک سک

محور	نقاط قوت	نقاط ضعف	پیشنهاد بهبود
محتوا و داستان	انتخاب موضوع آشنا و محبوب (بازی قایم‌باشک)- ایجاد هیجان، حس کشف و کنجکاوی- آموزش غیرمستقیم (اعداد، حیوانات، کار گروهی)- پایان خوش و آموزنده	پردازش ناقص ایده اصلی در برخی بخش‌ها- روال داستانی گاهی ساده یا ضعیف- متن کم در مقایسه با تصویر	تقویت خط داستانی و تعمیق روایت- افزودن موضوعات تکمیلی و متنوع- گنجاندن بازی‌های دیگر در قالب قص
زبان و روایت	جملات کوتاه، ساده و روان- زبان قابل فهم برای کودک- قابلیت قصه‌گویی و صداسازی توسط والدین	کم‌متنی بودن برخی صفحات- پس‌زمینه رنگی گاهی باعث سختی خواندن می‌شود-	افزودن متن برای تعادل بهتر با تصاویر- ساده‌سازی پس‌زمینه نوشتار جهت خوانایی
طراحی و تصویرسازی	تصویرگری زیبا و رنگ‌های شاد- طراحی جلد و شکل ظاهری متفاوت- تناسب تصویر با متن و مضمون بازی	جنس کاغذ متوسط- برخی تصاویر نیازمند وضوح و ترکیب رنگ بهتر	استفاده از کاغذ باکیفیت‌تر (گلاسه)- تقویت تنوع رنگی و تعامل تصویر با متن
حجم و شکل کتاب	طول مناسب برای توجه کودکان پیش‌دبستانی-	طول مناسب برای توجه کودکان پیش‌دبستانی- در برخی موارد کم‌حجم بودن یا قطع کوچک کتاب ذکر شد	افزایش قطع کتاب و تنوع نسخه‌ها برای گروه‌های سنی مختلف
دیگر موارد	تقویت حس همدلی و کار گروهی- مورد استقبال کودکان و مربیان	قیمت نسبتاً بالا با توجه به تعداد صفحات	بازنگری در قیمت‌گذاری- تولید نسخه تعاملی (مثلاً با برگه‌های متحرک یا مشارکتی)

جمع‌بندی:

کتاب «سک سک» از جنبه‌های محتوایی و بصری اثری موفق در حوزه ادبیات کودک به شمار می‌رود و با بهره‌گیری از موضوعی نزدیک به تجربه زیسته کودکان، توانسته لحظات سرگرم‌کننده و آموزشی را برای مخاطب فراهم سازد.

در عین حال، بهبودهایی همچون تعمیق روایت، افزایش کیفیت چاپ و طراحی، و تنوع‌بخشی به محتوا می‌تواند اثر را پخته‌تر و تأثیرگذارتر کند. این کتاب ظرفیت بالایی برای توسعه به صورت نسخه‌های تعاملی یا مجموعه‌ای از کتاب‌های بازی‌محور دارد.

۵.۳.۴. تحلیل محتوای کیفی کتابم باسواد است (انتشارات کانون)

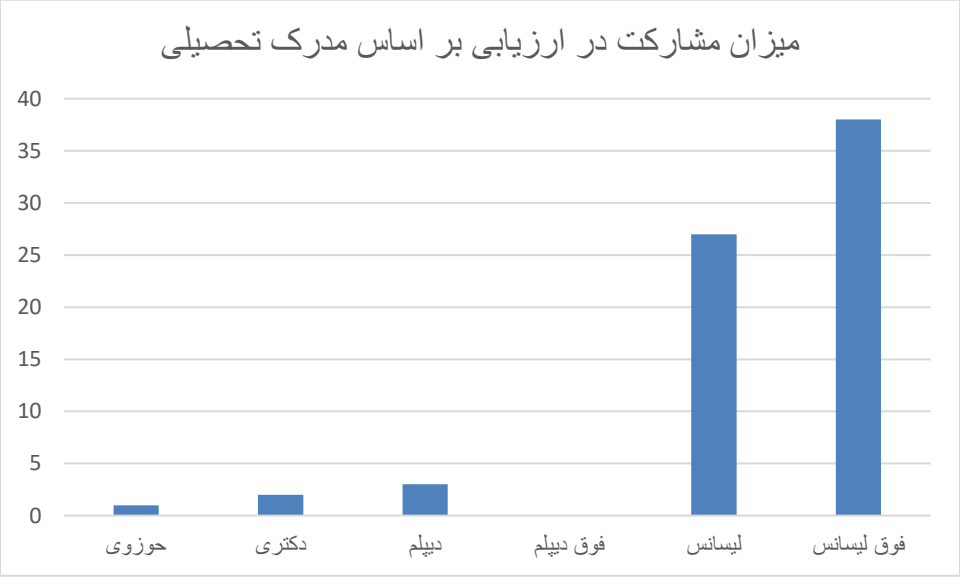

بر اساس مدرک تحصیلی، میزان مشارکت همکاران با مدرک فوق لیسانس در ارزیابی این کتاب بالاتر از سایر مدارک تحصیلی بوده است.

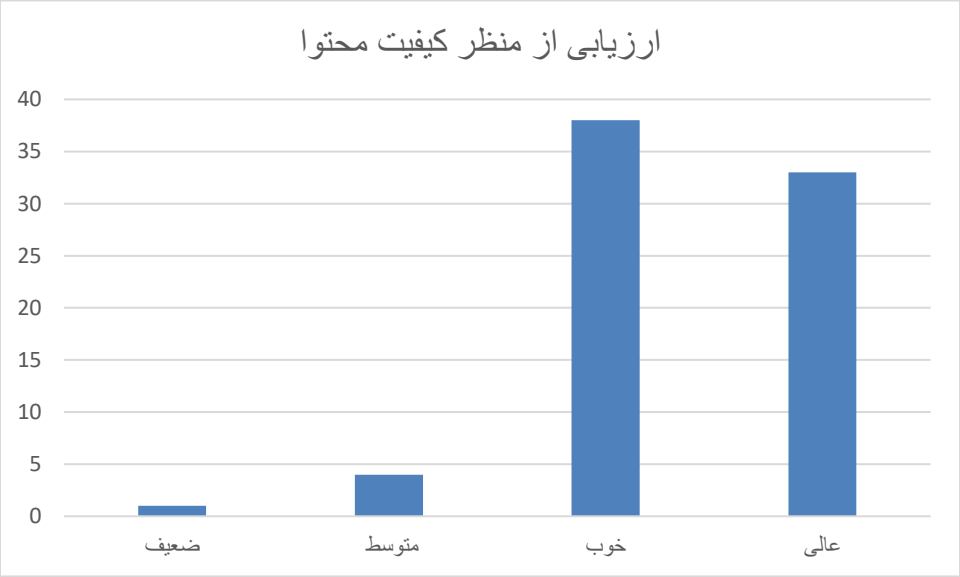

بر اساس نظرات اخذ شده از همکاران درباره این کتاب ، بیشتر از ۳۵ نفر از همکاران محتوا را خوب و نزدیک به ۳۰ نفر آن را عالی دانسته اند. در مجموع بیش از ۹۰ درصد از شرکت کنندگان از محتوای این کتاب ابزار رضایت داشته اند.

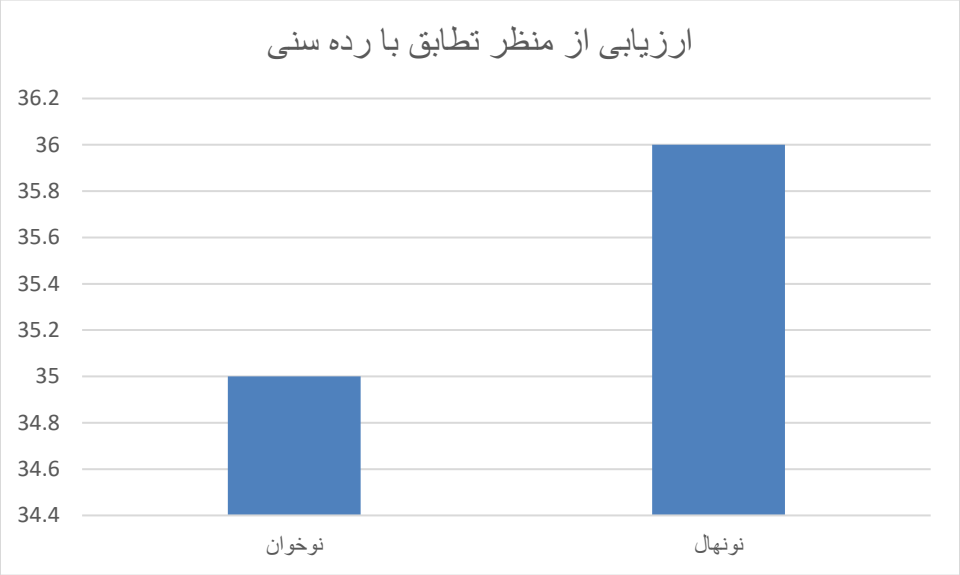

از نگاه خوانندگان این کتاب، محتوای این کتاب بیشتر مناسب رده سنی نونهال می باشد.

۵.۳.۴.۱.محتوا و موضوع کتاب:

۱. محتوا و مضمون:

کتاب به‌خوبی مفاهیم مختلف و مهارت‌های یادگیری را با زبانی ساده و جذاب برای کودکان بالای ۹ سال آموزش می‌دهد. قالب شعر چهارپاره، توجه به موضوعات روزمره و ملموس برای کودکان و تلفیق علم و شعر باعث می‌شود یادگیری کودکانه هم سرگرم‌کننده و هم آموزنده باشد. پیام‌های غیرمستقیم آموزشی، توجه به سواد و دانش، و ایجاد حس همذات‌پنداری کودک با شخصیت‌ها از دیگر نقاط قوت محتوایی کتاب است. علاوه بر این، کتاب توانسته علاقه کودکان را به کتاب و سواد تقویت کند و مفاهیم درسی و زندگی روزمره را ملموس و جذاب کند.

نقاط ضعف جزئی محتوایی شامل طولانی بودن برخی اشعار برای گروه سنی هدف و احتمال محدود بودن جذابیت برخی موضوعات برای کودکان خاص (مثلاً ریاضی برای کودکانی که به آن علاقه ندارند) است.

۲ .زبان و شیوه ارائه:

زبان کتاب ساده، روان، قابل فهم و هماهنگ با دنیای کودکان است. ریتم شعرها مناسب است و لحن صمیمی و دوستانه، جذابیت کتاب را افزایش می‌دهد. قالب شعر باعث می‌شود متن جذاب و قابل حفظ برای نوآموزان باشد. نقاط ضعف جزئی شامل فونت‌های بعضاً ریز و خوانایی کمتر برخی بخش‌ها است که می‌تواند باعث دشواری در خواندن شود.

۳ .تصویرسازی، طراحی و حجم کتاب:

تصویرگری کتاب بسیار جذاب و متناسب با موضوع شعرها است. رنگ‌های شاد، ترکیب مناسب متن و تصویر، طراحی جلد مناسب و حجم استاندارد کتاب، باعث تقویت تخیل، مشارکت کودک و جذابیت بصری می‌شود. تصویرسازی و طراحی در انتقال مفاهیم غیرمستقیم و آموزش مهارت‌ها نقش مهمی دارد. از نظر نقاط ضعف، کم بودن تعداد نسخه‌های کتاب در کتابخانه‌ها و نیاز به چاپ با تعداد بیشتر و جلدهای متنوع می‌تواند بهبود یابد. همچنین فونت و طراحی جلد می‌تواند جذاب‌تر و خواناتر باشد.

جدول تحلیل نقاط قوت و ضعف کتاب " کتابم باسواد است"

محور	نقاط قوت	نقاط ضعف	پیشنهاد
محتوا	مفاهیم و مهارت‌های مختلف با زبان ساده و جذاب بیان شده؛ ملموس کردن کتاب‌های درسی و موضوعات روزمره؛ آموزش غیرمستقیم مفاهیم اخلاقی و اجتماعی؛ تقویت علاقه به سواد و کتاب	برخی موضوعات ممکن است برای همه کودکان جذاب نباشد (مثلاً ریاضی)	تولید نسخه‌های مشابه با موضوعات علوم دیگر مثل شیمی یا فارسی؛ تنوع بیشتر موضوعات برای گروه‌های مختلف
شیوه ارائه	قالب شعر چهارپاره کوتاه و ریتمیک؛ شعر سرگرم‌کننده و آموزنده؛ هر شعر دو صفحه اختصاص داده شده با تصاویر	برخی شعرها طولانی هستند؛ فونت کتاب مناسب همه نیست	بررسی کوتاه‌تر شدن بعضی شعرها؛ بهبود فونت برای خوانایی بهتر
طراحی و تصویرسازی	تصاویر جذاب، رنگ‌های شاد و متنوع؛ هماهنگی کامل با	تعداد نسخه‌ها در کتابخانه‌ها کم است	افزایش تعداد نسخه‌ها؛ چاپ با کیفیت

	متن؛ تقویت تخیل و همذات‌پنداری کودکان؛ طراحی جلد مناسب		مناسب و قیمت مقرون به صرف
زبان	ساده، روان، دوستانه، مناسب کودکان بالای ۹ سال	بعضی شعرها ممکن است برای گروه‌های کم‌سن دشوار باشد	حفظ زبان ساده و روان؛ در نظر گرفتن یادداشت‌های راهنما برای والدین و مربیان
حجم کتاب	مناسب نوخوان؛ استاندارد برای گروه سنی هدف		
دیگر نکات	تقویت علاقه به کتابخوانی و سواد فرهنگی؛ ایجاد مشارکت ذهنی کودک؛ ترکیب تصویر و متن برای جذابیت بیشتر		انتشار نسخه‌های متعدد با موضوعات متنوع؛ چاپ تعداد کافی برای کتابخانه‌ها

جمع‌بندی:

کتاب «کتابم با سواد است» از هر نظر برای گروه سنی ۹ سال به بالا مناسب است و نیاز به تغییر محتوایی ندارد. نقاط قوت آن شامل زبان ساده و روان، قالب شعر جذاب، تصویرسازی هماهنگ و جذاب، آموزش غیرمستقیم مفاهیم و تقویت علاقه به یادگیری است. محدودیت‌ها بیشتر به شیوه ارائه فیزیکی (فونت، تعداد نسخه‌ها، جلد) و جذابیت برای برخی کودکان خاص مربوط می‌شود. کتاب می‌تواند الگوی خوبی برای تولید نسخه‌های مشابه در موضوعات دیگر باشد.

۵.۳.۵. تحلیل محتوای کیفی کتاب بازی باد (انتشارات کانون)

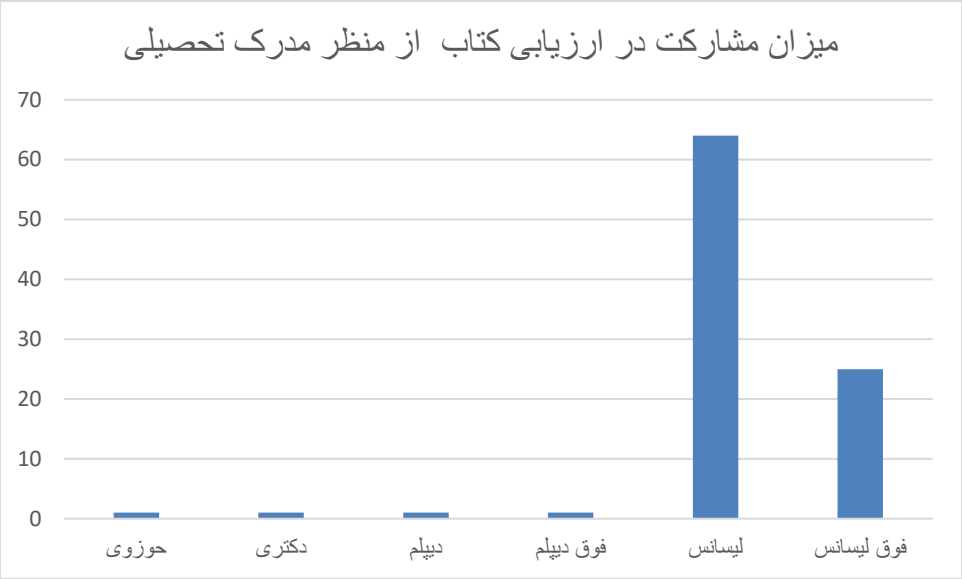

از نظر مدرک تحصیلی ، بیشترین همکاران مشارکت کننده در ارزیابی این کتاب، همکاران با مدرک تحصیلی لیسانس بوده اند که بیش از ۶۵ نفر از جامعه آماری خوانندگان این کتاب را به خود اختصاص داده اند.

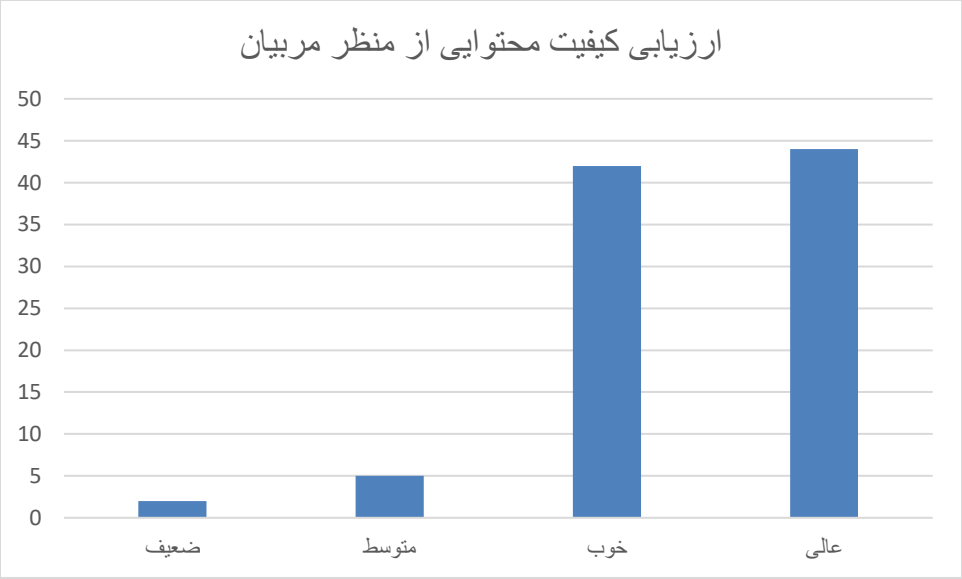

از نظر همکاران مشارکت کننده در ارزیابی محتوایی این کتاب،محتوا از نظر بیشتر همکاران عالی و خوب بوده و می توان گفت بالغ بر ۹۵ درصد از محتوای این کتاب ابزار رضایت داشته اند.

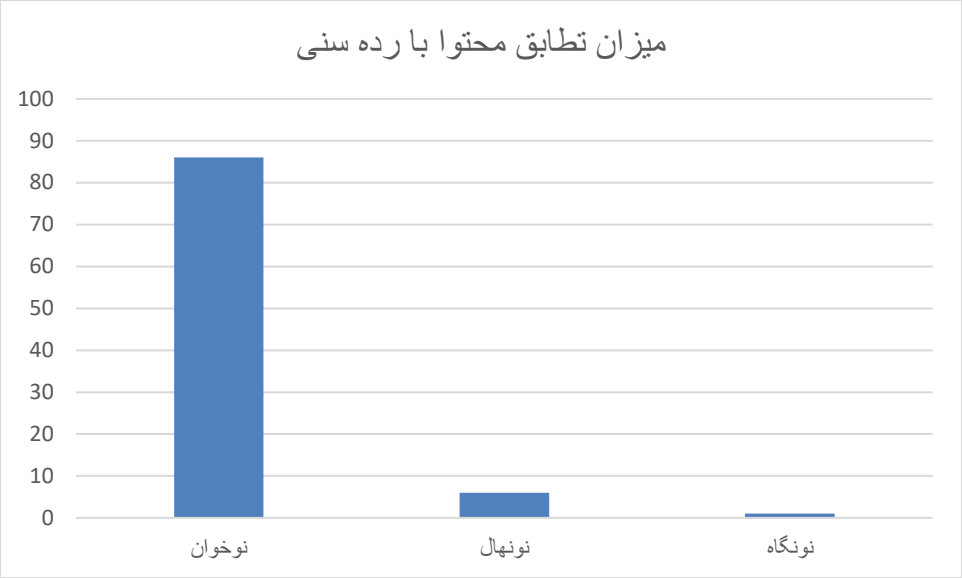

از نظر همکاران ، این کتاب بیشتر برای رده سنی نوخوان مناسب بوده و محتوا می تواند در این رده سنی قرار بگیرد. براساس سوالات طرح شده در زمینه محتوایی در سایر کتابها، خلاصه یافته های این کتاب در جدول زیر قابل مشاهده است.

جدول تحلیل نقاط قوت و ضعف کتاب بازی باد

محور	نقاط قوت	نقاط ضعف	پیشنهاد
محتوا	بیان مفاهیم مختلف یادگیری و مهارت‌ها با زبان ساده و جذاب، آموزش غیرمستقیم مفاهیم اخلاقی و اجتماعی، داستان کوتاه و ملموس، مناسب گروه سنی نوخوان و کودکان بالای ۹ سال	پایان‌بندی قابل پیش‌بینی، برای کودکانی با تجربه بیشتر جذابیت کمتری دارد	ایجاد تنوع در پایان‌بندی و افزودن موضوعات روزمره بیشتر برای جذابیت بیشتر
شیوه ارائه	قالب شعر کوتاه و ریتمیک (چهارپاره)، متن ساده و قابل فهم، صفحات منسجم و سفیدخوانی مناسب، ارتباط خوب متن و تصویر	صفحات نازک و جلد کتاب زود کهنه می‌شود، برخی نسخه‌ها برای سنین بالاتر مناسب نیست	بهبود کیفیت کاغذ و جلد، چاپ نسخه‌های تکمیلی برای سنین بالاتر
طراحی و تصویرسازی	تصاویر جذاب، هماهنگ با متن، فعال کردن تخیل کودک، تقویت مشارکت و لذت از داستان، ترکیب تصویر و متن مناسب	رنگ‌ها در برخی نسخه‌ها مات یا کمرنگ، طراحی جلد کم‌جذاب و عنوان کتاب روی جلد کم مشخص است	استفاده از رنگ‌های زنده‌تر، طراحی جلد جذاب‌تر با عنوان برجسته، توجه به دوام رنگ و کیفیت چاپ
دیگر نکات	کتاب از نظر کلی مناسب گروه سنی هدف، ترکیب محتوا و تصویر کودک را جذب می‌کند	صفحات و جلد نازک، محدودیت برای اعضای بزرگتر	چاپ تعداد بیشتر نسخه‌ها، نسخه‌های تکمیلی با موضوعات متنوع در مراکز

۵.۳.۶ . تحلیل محتوای کیفی کتاب " تنبل نباش" انتشارات شورا

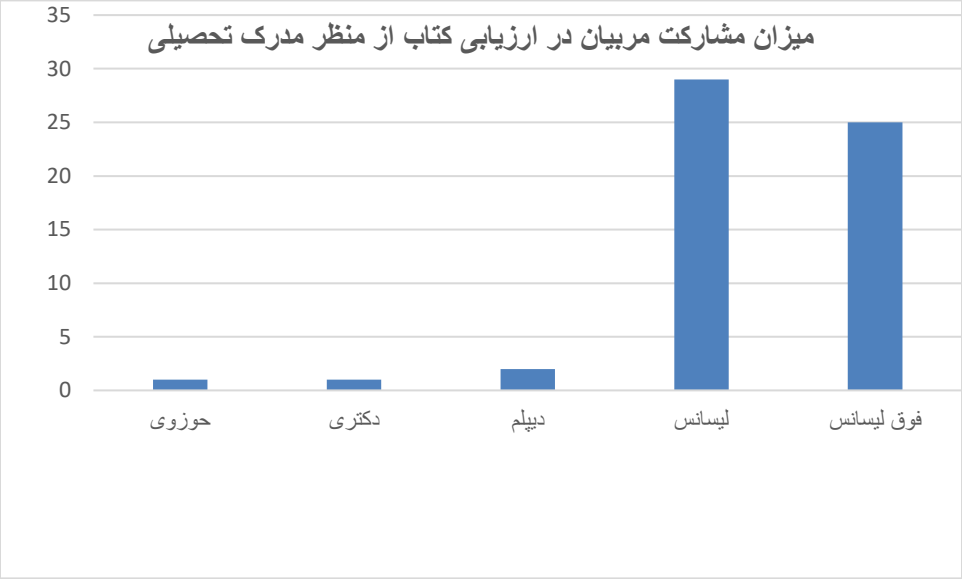

از نظر تعداد شرکت کنندگان در ارزیابی این کتاب بر اساس مدرک تحصیلی، نزدیک به ۳۰ نفر از همکاران با مدرک تحصیلی لیسانس و ۲۵ نفر از همکاران با مدرک تحصیلی فوق لیسانس در ارزیابی این کتاب مشارکت داشته اند.

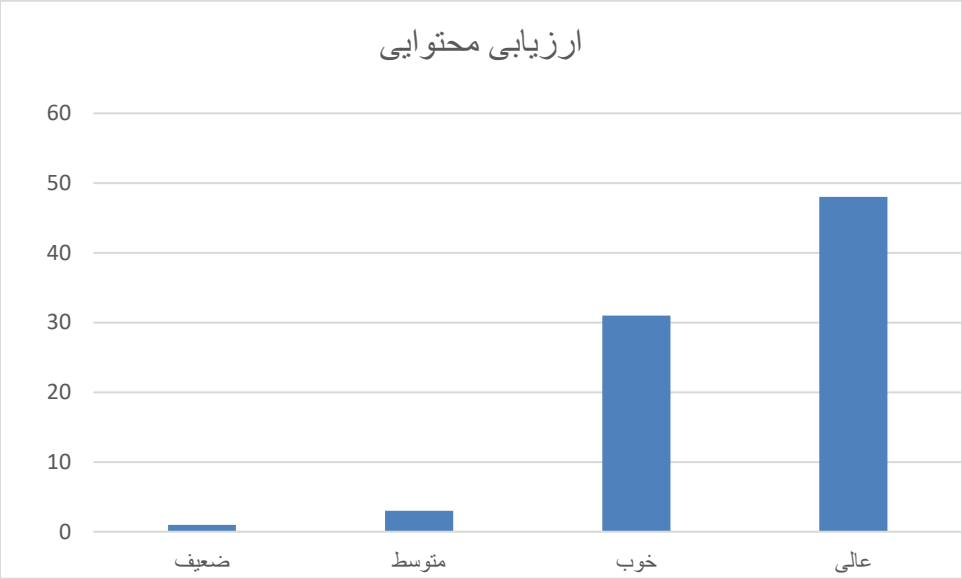

از دیدگاه همکاران شرکت کننده در ارزیابی این کتاب محتوای ارائه شده عالی و خوب بوده و بیش از ۹۵ درصد محتوا برای مخاطب مناسب ارزیابی شده است.

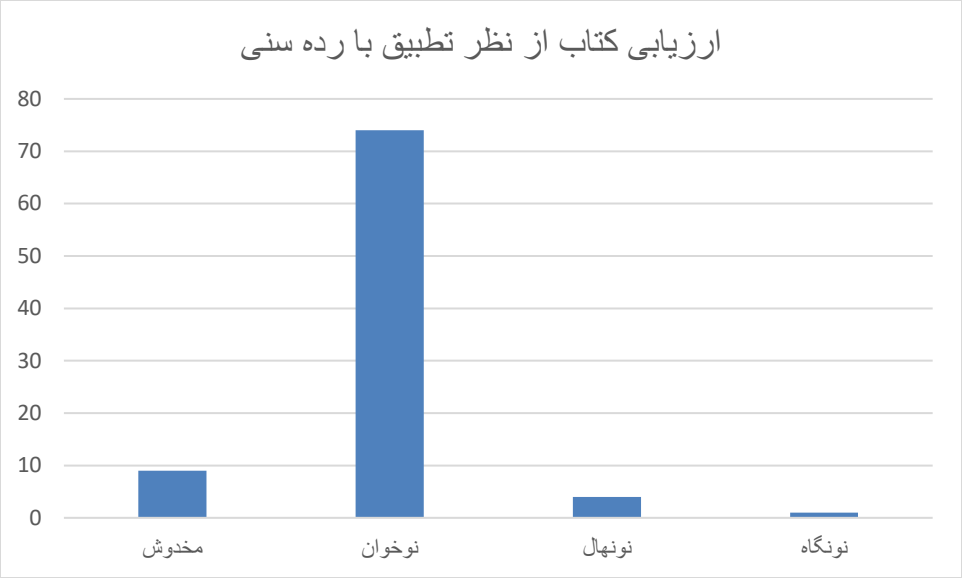

هم چنین از نظر ارزیابان این کتاب، محتوا بیشتر برای رده سنی نوخوان مناسب است. براساس سوالات طرح شده در زمینه محتوایی در سایر کتابها، خلاصه یافته های این کتاب در جدول زیر قابل مشاهده است.

محور موضوعی	نقاط قوت	نقاط ضعف	پیشنهادها
محتوا	آموزش غیرمستقیم مفاهیمی چون مشارکت، بخشش، همدلی و مقابله با خودخواهی - پایان‌بندی مثبت و آموزنده (عذرخواهی و دوستی) - ارتباط با تجربه‌های واقعی کودکان (مثلاً تک‌فرزندی)	برخی واژه‌ها برای گروه سنی سخت هستند - روایت گاهی مستقیم و شعاری - موضوع تکراری (خودخواهی/مشارکت)-	ساده‌سازی بیشتر زبان برای پیش‌دبستانی - بیان هنرمندانه‌تر و غیرمستقیم پیام‌ها - طراحی مجموعه‌ای از کتاب‌ها با موضوعات مشابه برای مهارت‌های زندگی
زبان	ساده و روان بودن متن - جملات کوتاه و قابل فهم	در بعضی بخش‌ها استفاده از واژه‌های دشوار برای کودک	استفاده از واژه‌های کودکانه‌تر و متناسب با سن
تصویرگری و طراحی	تصویرسازی شاد، رنگی و هماهنگ با متن - طراحی جلد جذاب - قطع و اندازه مناسب برای کودک	جنس کاغذ براق و روغنی (آزار چشم و سختی ورق زدن) - جلد و صحافی نازک و کم‌دوام - عنوان روی جلد به‌خوبی دیده نمی‌شود	ستفاده از کاغذ مات و ضخیم‌تر - صحافی و جلد محکم‌تر - برجسته‌سازی عنوان روی جلد
شیوه ارائه	حجم کم و مناسب - سفیدخوانی کافی - قابلیت همذات‌پنداری کودک با شخصیت‌ها-	عنوان کتاب حالت امری دارد و تعلیق را کم می‌کند	انتخاب عنوانی غیرامری و جذاب‌تر - افزودن صفحه سفید پایانی برای تکمیل ساختار کتاب
موارد دیگر	کتاب کاربردی برای آموزش مهارت‌های زندگی - قابلیت استفاده در کلاس و خانه	پایان‌بندی قابل پیش‌بینی برای کودکان باتجربه‌تر	افزودن پرسش‌ها یا تمرین‌های تعاملی - تقویت قابلیت نمایشی/اجرایی داستان در جمع‌های کودکانه

جمع‌بندی نهایی:

کتاب «شریک باش!» در آموزش غیرمستقیم مفاهیم اجتماعی به کودکان موفق است و تصویرگری جذاب، حجم کم و پیام روشن از نقاط قوت آن است. با این حال، نیاز به اصلاحاتی در زبان (ساده‌سازی)، عنوان (غیرامری و جذاب‌تر)، و کیفیت چاپ (کاغذ و صحافی) دارد. همچنین می‌تواند با افزودن جنبه‌های نمایشی و پرسش‌های تعاملی، اثرگذاری بیشتری بر کودکان داشته باشد.

۶ .بحث و تفسیر:

یافته‌های این پژوهش با نتایج مطالعات پیشین در حوزه ادبیات کودک هم‌راستا است. پژوهش‌های داخلی مانند زمانی و همکاران (۱۴۰۳) و رزقی و همکاران (۱۴۰۲) بر ضرورت سادگی زبان و انسجام ساختاری در آثار کودک تأکید دارند، در حالی که مطالعات بین‌المللی نیز اهمیت این موضوع را نشان داده‌اند (**Celano, 2012** & **Neuman**؛ **Snell, 2016** & **Wasik, Hindman**).

از سوی دیگر، اهمیت فرهنگ بومی و تصویرگری متناسب نیز در تحقیقات داخلی و خارجی به چشم می‌خورد. برای نمونه، ذبیحی و همکاران (۱۴۰۳) بر ضرورت استفاده از عناصر فرهنگی در ادبیات کودک ایران تأکید کرده‌اند، در حالی که پژوهش‌های بین‌المللی نیز نشان می‌دهد که وجود محتوای چندفرهنگی و متنوع می‌تواند میزان همذات‌پنداری کودکان را افزایش دهد (**Sofka, 2010** & **Justice**).

در مجموع، همسویی نتایج این پژوهش با یافته‌های داخلی و خارجی نشان می‌دهد که برای موفقیت کتاب‌های کودک، باید سه اصل سادگی زبانی، جذابیت تصویری و پیوند با فرهنگ بومی به صورت همزمان مورد توجه قرار گیرد.

۷ .پیشنهادهای سیاستی و کاربردی

۱. بازبینی زبان کتاب‌ها و ساده‌سازی جملات برای تناسب بیشتر با گروه‌های سنی پایین.

۲. افزایش تنوع موضوعی با توجه به نیازهای روز کودکان و نوجوانان در زمینه‌هایی چون محیط زیست، مهارت‌های زندگی و فناوری

۳. تقویت ارتباط متن و تصویر از طریق همکاری نزدیک‌تر نویسندگان و تصویرگران

۴. طراحی و اجرای برنامه‌های ترویجی کتاب‌خوانی در مراکز، از جمله نشست‌های کتاب‌خوانی، نمایش خلاق بر اساس داستان‌ها و مسابقات مرتبط.

۵. ایجاد بانک بازخورد متمرکز در سطح ملی برای استفاده مستمر در بهبود کیفیت تولیدات.

۸ .نتیجه‌گیری

ارزیابی هشت عنوان کتاب تازه‌چاپ کانون نشان داد که اگرچه این آثار در مجموع با استقبال مخاطبان روبه‌رو شده‌اند و نقاط قوت چشمگیری دارند، اما همچنان نیاز به بازبینی و تنوع‌بخشی در برخی جنبه‌ها وجود دارد. اجرای پیشنهادهای مطرح‌شده می‌تواند به ارتقاء کیفیت تولیدات آینده کانون و افزایش تأثیرگذاری این آثار بر رشد فکری، عاطفی و فرهنگی کودکان و نوجوانان منجر شود.

۹.منابع:

منابع فارسی:

زمانی، الهام؛ سیف، عبدالرضا؛ جلالی، مریم. (۱۴۰۳). «مؤلفه‌های ساختاری و محتوایی ادبیات داستانی کودک و نوجوان: مرور نظام‌مند». پژوهشنامه نقد ادبی و بلاغت، ۱۳(۳)، ۲۴–۴۲.

رزقی، سارا؛ نجفیان، آرزو؛ علوی، سیده فاطمه؛ یوسفی‌راد، فاطمه. (۱۴۰۲). «مقایسه ساختار واژگانی کتاب‌های تألیف و ترجمه‌شده برای کودکان براساس اصول صرف طبیعی». مطالعات زبان‌ها و گویش‌های غرب ایران، ۴۲، ۶۵–۸۵.
حیدری بابارود، راضیه؛ برادر، رؤیا؛ آبام، زویا. (۱۴۰۱). «خط‌مشی ناشران در انتخاب موضوع کتاب‌های تالیفی چاپی کودکان و نوجوانان». تحقیقات کتابداری و اطلاع‌رسانی دانشگاهی، ۵۶(۴)، ۳۱–۵۲.

ذبیحی، سارا؛ چراغی، رضا؛ خزانه‌دارلو، محمدعلی. (۱۴۰۳). «مفهوم‌شناسی و قلمرو پژوهی ادبیات تطبیقی کودک و نوجوان». بهار ادب، ۱۰۵، ۱۲۴–۱۴۶.

ملکی، ج. (۱۳۹۸). «خواندن تعاملی در کلاس‌های ابتدایی». فصلنامه آموزش و پرورش ایران، ۱۲(۳)، ۴۵–۶۲.

منابع انگلیسی:

Justice, L. M., & Sofka, A. E. (2010). Engaging children with print: Building early literacy skills through quality read-alouds. Guilford Press.

Mol, S. E., Bus, A. G., & de Jong, M. T. (2009). Interactive book reading in early education: A tool to stimulate print knowledge as well as oral language. Review of Educational Research, 79(2), 979–1007

Neuman, S. B., & Celano, D. (2012). Giving our children a fighting chance: Poverty, literacy, and the development of information capital. Teachers College Press

Wasik, B. A., Hindman, A. H., & Snell, E. K. (2016). Book reading and vocabulary development: A systematic review. Early Childhood Research Quarterly, 37, 39–57.